

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
УНІВЕРСИТЕТУ “УКРАЇНА”**

О.Г. Томашук

**Термінологія підготовки майбутніх фахівців з
адаптивного фізичного виховання до роботи в
центрах інваспорту**

Методичні рекомендації

**Київ
2012**

УДК 796:001.4:376 (075)

ББК 74.300.54я73

Т 56

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної реабілітації
Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
Л.П.Сущенко

Доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор,
проректор з наукової роботи
Волинського національного університету імені Лесі Українки
А.В.Цьось

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Луцького інституту
розвитку людини Університету “Україна” (протокол № 4 від 26.11.2012 року)

Томащук О.Г.

Т 56 Термінологія підготовки майбутніх фахівців з адаптивного
фізичного виховання до роботи в центрах інваспорту: [методичні
рекомендації] / О.Г.Томащук. – К.: ТОВ “Козарі”, 2012. – 100 с.

Автором запропоновані для розгляду визначення основних
понять щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з
адаптивного фізичного виховання та тестові завдання, які
дозволяють здійснювати контроль рівня знань майбутніх фахівців з
адаптивного фізичного виховання до роботи в центрах інваспорту.
Рекомендовано студентам і викладачам вищих навчальних закладів,
науковцям, які досліджують проблеми фізичного виховання осіб з
особливими потребами та професійної підготовки майбутніх
фахівців з адаптивного фізичного виховання.

УДК 796:001.4:376 (075)

ББК 74.300.54я73

© Томащук О.Г. 2012

ЗМІСТ

Передмова.....	4
МОДУЛЬ I. Визначення основних понять щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання.....	5
Змістовий модуль 1.1. Поняття, що характеризують професійну складову підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання.....	5
1.1.1. Завдання для студентів.....	15
Змістовий модуль 1.2. Поняття, що характеризують фізичну культуру.....	15
1.2.1. Завдання для студентів.....	30
Змістовий модуль 1.3. Поняття, що характеризують адаптивну фізичну культуру.....	31
1.3.1. Завдання для студентів.....	40
Змістовий модуль 1.4. Поняття, що характеризують інваспорт.....	41
1.4.1. Завдання для студентів.....	48
МОДУЛЬ II. Моніторинг знань студентів, що необхідні майбутнім фахівцям з адаптивного фізичного виховання до роботи в центрах інваспорту (тестові завдання).....	49
Змістовий модуль 2.1. Інваспорт у міжнародній олімпійській системі.....	49
Змістовий модуль 2.2. Фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова робота в центрах інваспорту.....	65
Відповіді студента.....	80
Список використаних джерел.....	83

Передмова

Інтеграція вітчизняної освітньої системи у світовий освітянський простір, підготовка фахівців відповідно до вимог міжнародних стандартів зумовлюють необхідність суттєвого удосконалення та трансформації процесу формування фахівців різних напрямків. Передусім це стосується закладів вищої освіти соціально-гуманітарного спрямування, які готують майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання.

Дисципліна “Теорія та методика фізкультурно-оздоровчої роботи в центрах інваспорту” є важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання до роботи в центрах інваспорту, що містить значні можливості для розкриття питань, пов’язаних з навчально-тренувальною, фізкультурно-оздоровчою та спортивно-масовою роботою в центрах інваспорту. Дані методичні рекомендації будуть сприяти оволодінню основних термінів професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання, знання яких допоможе студентам при вивченні дисциплін “Вступ до спеціальності”, “Історія фізичної культури”, “Теорія та методика фізичного виховання” та інших професійно-орієнтованих дисциплін.

Автором розроблено методичні рекомендації які містять два модулі: модуль I – “Визначення основних понять щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання”; модуль II – “Моніторинг знань студентів, що необхідні майбутнім фахівцям з адаптивного фізичного виховання до роботи в центрах інваспорту”.

За допомогу у підготовці матеріалів навчального посібника автори висловлюють глибоку подяку доктору педагогічних наук, професору *Л.П.Сущенко*, доктору наук з фізичного виховання та спорту професору *А.В.Цьосою* за цінні поради, *Л.М.Нагурняк* за мовностилістичне оформлення тексту.

МОДУЛЬ І

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Змістовий модуль 1.1. Поняття, що характеризують професійну складову підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання

З'ясуємо визначення понять “підготовка”, “професійна підготовка”, “професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання”, “професійна освіта”, “професія”, “спеціальність”, “фахівець”, “підготовлений фахівець”, “фахівець освіти”, “майбутній фахівець з адаптивного фізичного виховання”, “готовність”, “професійна готовність”, “професійна готовність фахівця” (рис. 1.1).

Для уточнення та обґрунтування сутності основного поняття “підготовка майбутніх фахівців” необхідно визначити зміст таких понять, як “підготовка”, “професійна підготовка”, “готовність”, “професійна готовність”.

У “Великому тлумачному словнику сучасної української мови” поняття “підготовка” тлумачиться як “запас знань, навичок, досвід, набутий у процесі навчання, практичної діяльності” [21, с. 767].

У “Словнику російської мови” С.І.Ожегова поняття “підготовка” трактується як запас знань, одержаних кимось [107, с. 461].

О.В.Котова визначає поняття “підготовка” як сукупність засобів і методів, а також порядок їх використання у навчанні [77, с. 161].

Автори навчального посібника “Педагогіка і психологія вищої школи” поняття “підготовка” трактують як найважливіше завдання вищої школи [113, с. 18].

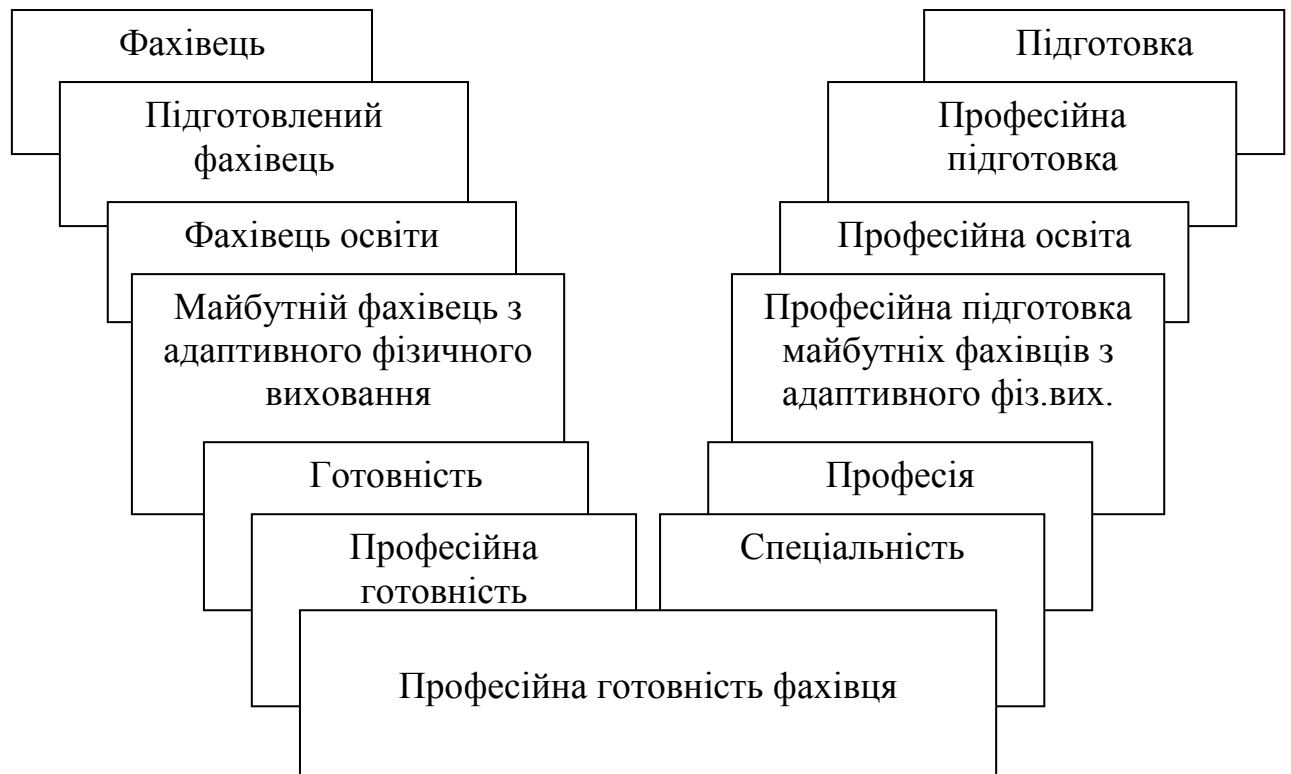

Рис. 1.1. Поняття, що характеризують професійну складову підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання

В “Енциклопедії професійної освіти” поняття “професійна підготовка” визначається як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією; процес надання учням відповідних знань і умінь [154, с. 390].

У “Педагогічній енциклопедії” поняття “професійна підготовка” тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з визначеної професії; як процес засвоєння учнем відповідних знань та умінь [114, с. 550].

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що питання підготовки фахівців вищих навчальних закладів до майбутньої професійної діяльності є досить актуальним. Поняття “професійна підготовка” визначають

як: процес і результат діяльності, спрямований на оволодіння певним запасом професійних знань, умінь та навичок, а також якостей особистості, необхідних для успішного виконання професійної діяльності (Н.Л.Ємельянова) [47, с. 8-9]; складний багатофакторний процес, який забезпечує, з одного боку, систему розвитку професійних якостей особистості, здатності творчого виконання майбутньої професійної діяльності, а з іншого боку – формування готовності до майбутньої професійної діяльності (Р.В.Конькова) [74, с. 7]; складну, динамічну педагогічну систему, ефективність функціонування якої залежить від багатьох взаємозалежних факторів, що проявляються на основі загальних закономірностей педагогічного процесу й керування ним (В.А.Магін) [90, с. 29]; всесторонню цілеспрямовану організацію життєдіяльності студента протягом всіх років навчання, що програмно забезпечує його професійну готовність (Я.С.Турбовський) [138, с. 47].

Л.П.Сущенко, розглядаючи сутність поняття “професійна підготовка”, зазначає, що “у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту особистісний підхід доцільно розглядати як один із важливих наукових принципів, що забезпечує розуміння, пізнання, розвиток та самореалізацію особистості майбутнього фахівця в її цілісності та гармонійності” [134, с. 21]. При цьому, дослідниця трактує професійну підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту як “процес, який характеризує технологічно обгрунтовані засади вищих навчальних закладів країни надати особистості такого рівня професіоналізму, завдяки якому вона стане конкурентоспроможною на ринках праці, буде самостійно організовувати фізичне виховання різних верств населення регіону й успішно працювати в усіх ланках спортивного руху” [134, с. 28].

О.М.Лугова зазначає, що професійна підготовка – це складне структурне і динамічне утворення, центральним ядром якого є позитивні установки, мотиви, цінності професії. Сюди належать також професійно важливі якості особистості, здібності, сукупність професійних знань, умінь і навичок, певний

досвід використання їх на практиці. Професійна підготовка поєднується зі спрямованістю на майбутню професійну діяльність [88, с. 68].

Р.П.Карпюк і Л.П.Сущенко виокремлюють поняття “професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання” і визначають його як “процес, який здійснюється у вищих навчальних закладах з метою підготовки кваліфікованого фахівця відповідного рівня й профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, спроможного використовувати засоби адаптивної фізичної культури, готового до постійного професійного зростання та соціальної професійної мобільності” [65, с. 45].

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті зазначається, що “підготовка педагогічних працівників, їх професійне удосконалення – важлива умова модернізації освіти [102, с. 2]”. Тому, трактуючи поняття “професійна підготовка”, слід розглянути і поняття “професійна освіта”, яка, на думку Т.А.Десятова, “являє собою процес і результат оволодіння певним рівнем знань, умінь і навичок, норм і цінностей з конкретної професії з одночасним формуванням загальної культури особистості” [40, с. 10].

У “Словнику з професійної освіти” поняття “професійна освіта” тлумачиться як: “1) сукупність знань, навичок і вмінь, оволодіння якими дає змогу працювати спеціалістом вищої і середньої кваліфікації; 2) підготовка в навчальних закладах спеціалістів для трудової діяльності в певній галузі народного господарства, науки, культури; 3) складова частина системи освіти” [124, с. 273].

М.М.Захаров вважає, що професійна освіта передбачає озброєння учнів певною сукупністю знань про соціально-економічні та психологічні особливості різних професій; про умови правильного вибору однієї із них; передбачає також виховання в учнів позитивного ставлення до різних видів професійної й суспільної діяльності, формування мотивованих професійних

намірів, в основі яких лежить усвідомлення ними соціально-економічних потреб суспільства і своїх психофізіологічних можливостей [52, с. 67].

С.У.Гончаренко визначає поняття “професійна освіта” як “підготовку в закладах освіти спеціалістів різних рівнів кваліфікації для трудової діяльності в одній з галузей народного господарства, науки, культури; невід’ємну складову частину єдиної системи народної освіти” [31, с. 274-275]. При цьому автор зазначає, що “зміст професійної освіти включає поглиблене ознайомлення з науковими основами й технологією обраного виду праці; прищеплення спеціальних практичних навичок і вмінь; формування психологічних і моральних якостей особистості, важливих для роботи у певній сфері людської діяльності” [31, с. 274-275].

Н.Г.Ничкало вважає, що головним завданням професійної освіти в умовах переходу до ринкових відносин, є “підготовка кваліфікованих, конкурентноспроможних кадрів із високим рівнем професійних знань, умінь, навичок і мобільності, які відповідають вимогам науково-технічного прогресу і ринковим відносинам в економіці, виховання соціально активних членів суспільства, формування в них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей, національної свідомості” [104, с. 11].

І.Л.Лікарчук зазначає, що “метою професійної освіти є підготовка спеціалістів певного рівня кваліфікації” [85, с. 33].

Одним із необхідних і найбільш ефективних заходів підвищення кваліфікації майбутнього фахівця, його майстерності є професійне самовдосконалення. Компонентами самовдосконалення є самоосвіта і самовиховання.

І.В.Грабовець наголошує, що “самоосвіта, як категорія соціології освіти, означає самостійну системоутворюючу індивідуально-особистісну діяльність людини, яка спрямована на задоволення потреб її ідентифікації, соціалізації, самореалізації і самовдосконалення для досягнення життєвих цілей” [32, с. 12].

Р.П.Карпюк зазначає, що “професійне самовиховання спеціалістів в галузі фізичної культури і спорту постає як одна з умов задоволення потреб утвердити себе у професійній ролі, посісти належне місце у суспільстві за допомогою педагогічної професії” [63, с. 210-211].

У “Словнику з професійної освіти” поняття “професія” тлумачиться як “вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом спеціальних теоретичних знань та практичних навичок, набутих в результаті фахової підготовки, досвіду роботи” [124, с. 276].

За М.С.Герциком та О.М.Вацебою, “професія – це своєрідна сукупність умінь, навичок, видів діяльності, особистих захоплень та зацікавлень людини, що служить джерелом заробітку, сприяє виявленню творчих здібностей і реалізації власних та суспільних устремлінь” [30, с. 68].

У “Радянському енциклопедичному словнику” поняття “спеціальність” визначається як вид заняття в межах однієї професії [131, с. 1259].

В.І.Маслов та Н.Н.Зволинська спеціальністю у сфері фізичної культури та спорту пропонують вважати сукупність знань про фізичну культуру й людину, яка займається фізкультурно-спортивною діяльністю; досвід емоційно-цінісних відносин; моральних норм; умінь передавати цінності фізичної культури – сукупність, достатню для продуктивного суспільного носія спортивного досвіду (фахівця) з іншою людиною (що навчається) з метою гармонізації його природних фізичних даних” [92, с. 8].

У “Словнику російської мови” поняття “фахівець” тлумачиться як працівник у будь-якій певній спеціальності [107, с. 656].

В.О.Магін визначає поняття “фахівець” як компетентний працівник, який володіє необхідними для якісної і продуктивної праці знаннями, якостями, досвідом та індивідуальним стилем діяльності [90, с. 41].

Ю.П.Нагірний зазначає, що фахівець як узагальнене поняття означає “особу, яка професійно володіє знаннями, інструментарієм та навичками

певного роду діяльності відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня” [101, 13].

У.Ш.Сундетова та А.Р.Баймурзін визначають поняття “підготовлений фахівець” як людину, яка володіє певними знаннями, уміннями і навичками, тобто людину, яка володіє минулим досвідом, що накопичений до неї величезною кількістю попередників [133, с. 49]. Автори вважають, що тільки той фахівець здатний ефективно працювати, який чітко бачить ціль і шляхи для досягнення встановленої мети, спрямований у майбутнє, здатний вирішувати практичні завдання на робочому місці, а головне – докладати зусиль у діяльності щодо перетворення системи, у якій він працює, а також і всієї галузі фізичної культури, спорту і туризму [133, с. 49].

Н.Н.Зволинська та В.І.Маслов визначають поняття “фахівець освіти” як професіонала, який володіє науками (загальнокультурними, спеціальними, професійними) і мистецтвом, здатний засобами наукової інформації розвивати того, хто вчиться, як індивіда, особистість, суб’єкта діяльності, індивідуальність [53, с. 15].

Л.П.Сущенко поняття “майбутній фахівець фізичного виховання та спорту” розглядає “як особистість, яка цілеспрямовано здобуває у вищих навчальних закладах кваліфікацію відповідно до певного освітньо-кваліфікаційного рівня в процесі спеціально організованої навчально-виховної діяльності, спрямованої на підготовку до подальшої професійної діяльності щодо підтримки відповідного рівня фізичної культури населення або досягнення вищих спортивних результатів на олімпійській, світовій або регіональній аренах у командному чи в індивідуальному вимірах” [134, с. 34].

На думку Р.П.Карпюка, “майбутній фахівець з адаптивного фізичного виховання – особистість, яка у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу здобуває кваліфікацію, розвиває креативне мислення, творчо осмислює й оволодіває технологіями адаптивного фізичного виховання” [62, с. 35].

Розглядаючи професійну підготовку майбутнього фахівця з адаптивного фізичного виховання до роботи в центрах інваспорту як різнобічний і динамічний процес, вважаємо за доцільне з'ясувати визначення поняття “готовність”, що виступає як фундаментальна умова виконання будь-якої діяльності, в тому числі і підготовки, тому аналіз психолого-педагогічних особливостей сутності і змісту категорії “готовність” є досить важливим.

Як стверджує О.М.Лугова, поняття “підготовка” і “готовність” взаємозалежні і взаємозумовлені. Це пояснюється тим, що підготовка до професії є не що інше, як формуванням готовності до неї, а система установок на працю, стійка орієнтація на виконання трудових завдань, загальна готовність до праці є психічним результатом професійної підготовки [88, с. 68].

Аналіз словників свідчить про те, що поняття “готовність” визначається по-різному. Його тлумачать як: “схильність” до чого-небудь, бажання робити що-небудь, стан, при якому все зроблено, все готове для чогось (“Короткий словник”) [118, с. 64]; стан мобілізації усіх психофізіологічних систем людини, що забезпечують ефективне виконання певних дій (“Психологічний словник”) [125, с. 103]; результат підготовки, стан, при якому вже все зроблено (“Словник російської мови”) [108, с. 137]; “стан або властивість готового” (“Тлумачний словник української мови”) [105, с. 320].

Л.В.Антропова констатує, що у сучасній психологічній науці до визначення готовності існує декілька підходів. Одні дослідники поняття “готовність” трактують як “психологічну настанову”, яка знаходиться між усвідомленим і неусвідомленим у діяльності особистості. Інші стверджують, що поняття готовності тотожне підготовленості. Більшість авторів дотримуються думки, що ця категорія нерозривно пов'язана з поняттям “особистість” і розуміється як її стала характеристика, що включає в себе мотиваційний, пізнавальний та емоційний компоненти відповідно до змісту і особливостей діяльності [3].

А.Ф.Линенко трактує поняття “готовність” як особливий психічний стан.

Готовністю, на його думку, є “цілісна характеристика психічної діяльності, що вказує на своєрідність протікання психічних процесів залежно від предметів і явищ, які віддзеркалюються в дійсності, передують стану і психічним властивостям особистості” [83, с. 20].

І.О.Бартенева, І.М.Богданова та І.В.Бужина та ін. визначають поняття “готовність”, як цілісне інтегроване утворення особистості, що характеризує її емоційно-когнітивну та вольову вибіркочу прогнозуючу мобілізаційність у момент її включення в діяльність певної спрямованості. Готовність буває тривалою і ситуативною (тимчасовою). Тривала готовність формується заздалегідь у результаті спеціально організованих дій, виявляється постійно і є найважливішим фактором, що визначає успішність діяльності. Ситуативна готовність характеризується нестійкістю і піддається впливу багатьох факторів. Обидві готовності існують у єдності, перша визначає ефективність другої [115].

Є.А.Журавльова визначає готовність як інтегровану професійно важливу якість особистості, що включає: 1) позитивне ставлення до професії, інтерес до неї та усталені професійні мотиви; 2) знання і уявлення про особливості та умови професійної діяльності, її вимоги до особистості; 3) володіння способами і прийомами професійної діяльності, необхідними знаннями, уміннями навичками, процесами аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення; 4) самоконтроль, уміння керувати своїми діями; 5) самооцінку своєї професійної підготовленості та відповідність процесу вирішення професійних завдань оптимальним трудовим зразкам. Готовність як психічний стан – це актуалізація і пристосування можливостей особистості для успішних дій в даний момент, це внутрішнє налаштування спеціаліста на певну поведінку при виконанні ним трудових завдань, настанова на активні і цілеспрямовані дії [49, с. 112].

У дослідженнях О.М.Коропецької поняття “готовність” розглядається як “інтегративна особистісна якість у динаміці, в постійному розвитку. Ця якість включає в себе оптимальну суму знань, необхідну систему умінь та навичок, наявність професійно значущих рис особистості, ціннісних орієнтацій,

соціальної установки на педагогічне спілкування, тобто усе те, що складає професійно-моральний зміст особистості вчителя та його реальне ставлення до даного виду діяльності” [75, с. 8].

Т.Лопухова визначає готовність фахівця до ефективної діяльності як сукупність властивостей і характеристик, що включає здібність до швидкої адаптації в умовах науково-технічного прогресу, володіння професійними вміннями і навичками, вміння використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань [86, с. 30].

У “Короткому словнику” поняття “професійна готовність” тлумачиться як суб’єктивний стан особи, що вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне до її виконання [118, с. 105].

У “Психологічному словнику” професійна готовність людини визначається сукупністю спеціальних знань, умінь, навичок, що обумовлюють її здатність виконувати певну діяльність з тією чи іншою мірою якості [125, с. 284].

За Л.Григоренко, професійна готовність – це “сукупність професійно-педагогічних знань, умінь, навичок та особистісних якостей, що забезпечують результативність роботи” [33, с. 41].

О.В.Антоненко зазначає, що професійна готовність є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання й самовиховання. Це – психічний, активно-дієвий стан особистості, система інтегрованих властивостей. Така готовність регулює діяльність, забезпечує її ефективність [2, с. 79].

В.Чичикін визначає поняття “професійна готовність фахівця” як інтегральну освіту на основі потреб і здібностей, що характеризується соціальним нормативним рівнем перетворення суспільних відносин у професійній сфері діяльності в систему функцій суб’єкта цієї діяльності та визначає її результативність [147, с. 491].

С.М.Паршук визначає готовність педагога до професійно-педагогічної діяльності “як сукупність професійно-фахових знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення педагогічної діяльності в навчальному закладі освіти; це такі інтегральні характеристики особистості педагога, що забезпечують успішне виконання професійних функцій” [112, с. 40].

Завдання для студентів:

1. Розкрийте сутність понять “підготовка”, “професійна підготовка”, “готовність”, “професійна готовність”.
2. Знайдіть на сайтах мережі Інтернет визначення поняття “професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання”.
3. Дайте визначення та охарактеризуйте поняття “фахівець”, “підготовлений фахівець”.

Змістовий модуль 1.2. Поняття, що характеризують фізичну культуру

З'ясуємо визначення понять “здоров'я”, “культура”, “фізична культура”, “фізичне виховання”, “спорт”, “масовий спорт”, “спорт вищих досягнень” (рис. 1.2).

Як стверджує В.І.Белов, професійна підготовка майбутніх педагогів з фізичної культури передбачає не тільки формування фахівця, здатного до виконання певної соціальної ролі, але і його готовність до діяльності у сфері здоров'язбереження – тобто володіння ним достатніми знаннями, вміннями і навичками формування індивідуального та колективного здоров'я [9, с. 22].

Отже, доцільно буде розглянути, що ж означає саме поняття “здоров'я”.

Е.Г.Булич та І.В.Мурахов зазначають, що Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) в 1948 році було прийнято нове визначення поняття “здоров'я”, а саме: “Здоров'я – це стан повного фізичного, душевного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад” [17, с. 34].

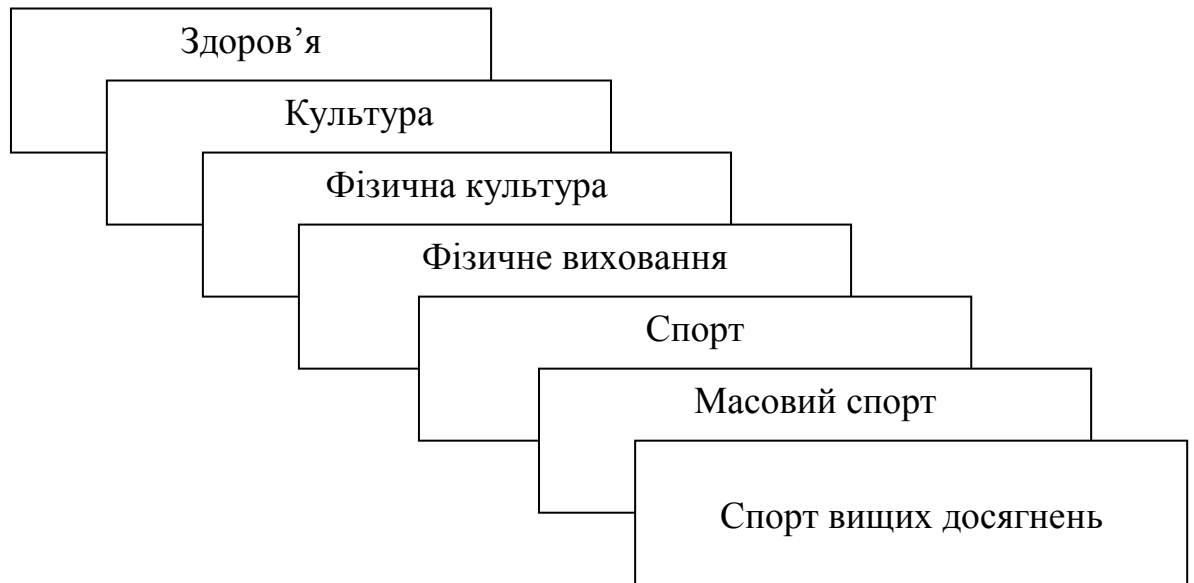

Рис. 1.2. Поняття, що характеризують фізичну культуру

У “Словнику російської мови” С.І.Ожегова поняття “здоров’я” тлумачиться як правильна, нормальна діяльність організму [108, с. 205].

У “Великій медичній енциклопедії” наголошується на тому, що поняття “здоров’я індивідуума” не є точно детермінованим, це пов’язано з великою амплітудою індивідуальних коливань найважливіших показників життєдіяльності організму, а також з різноманіттям чинників, які впливають на здоров’я людини. При цьому сучасною наукою ще не встановлені основні чинники, що визначають стан здоров’я індивідуума, і це є причиною численних спроб сформулювати узагальнене визначення поняття “здоров’я” [10, с. 356].

Аналіз наукової літератури щодо поняття “здоров’я” свідчить про те, що його визначають як: комплексний, і разом з тим, цілісний, багатомірний динамічний стан, що розвивається в процесі реалізації генетичного потенціалу в умовах конкретного соціального й екологічного середовища й дозволяє людині по-різному здійснювати її біологічні й соціальні функції (Е.М.Казін, Н.Г.Блінова та Н.А.Литвинова) [59, с. 22]; достатню функціональну активність системи саногенетичних механізмів організму, що забезпечують його

оптимальну життєдіяльність у конкретних умовах оточуючого середовища (С.М.Павленко) [110, с. 94]; такий психофізичний і духовний стан людини, що забезпечує її повноцінне біосоціальне функціонування, фізичну й інтелектуальну працездатність, достатню пристосованість до природних впливів мінливого зовнішнього середовища при відсутності патологічних відхилень в організмі (А.В.Царик) [132, с. 18].

О.І.Міхеєнко зазначає, що “здоров’я – це завжди результат взаємодії особистості й оточення, яке не можна зрозуміти без комплексного вивчення біосоціального феномена людини. Цілісна (холістична) модель здоров’я враховує біопсихосоціальну природу людини, що подає її як складну відкриту систему, здатну до саморегуляції, включає не лише клітини й органи, а й родину, суспільство в цілому” [20, с. 7-8].

В.О.Скумін справедливо відзначає, що для радикального вирішення всього комплексу питань, пов’язаних зі здоров’ям, необхідний новий, більш витончений і відповідальний підхід, новий напрямок, новий шлях. Необхідний загальнолюдський, міжнародний рух до здоров’я через культуру, виховання культури здоров’я як найважливішого важеля оздоровлення й відновлення всіх сфер людського життя [129, с. 13].

На думку В.Климової, мета життя – “залишатися як можна довше практично здоровим” повинна стати нормою істинно культурної людини [67, с. 17]. І.І.Брежман зазначає, що збереження й відтворення здоров’я знаходиться в прямій залежності від рівня культури [12, с. 61].

Та спочатку поміркуймо, що таке культура взагалі. Вивчаючи різні прояви універсуму (світу), людство творить інформацію, на основі якої формулюються закономірності, закони, створюються теорії, що в свою чергу веде до створення засобів, методів, методик, технологій, матеріалів і т.д., які забезпечують прогрес людства і покращують комфортність його існування.

У словнику “Культура і культурологія” зазначається, що в Давньому Римі, звідкіля прийшло це слово, під культурою (cultura) розуміли, насамперед,

обробіток землі [79, с. 451]. На думку А.В.Яртіся, С.М.Фендрика та С.О.Черепанової, поняття “культура” (від лат. – обробіток, розвиток, виховання, освіта, шанування) зобов’язане латинським словам *colo, colere* (зрощувати, обробляти землю, займатися землеробством) [82, с. 7]. Однак Б.І.Кононенко у “Великому культурологічному словнику” зазначає, ще в стародавні часи римський філософ і державний діяч Цицерон, говорячи про обробіток, мав на увазі не тільки землю, а й духовність [73, с. 204]. У цілому до XVIII ст. термін “культура”, як правило, зустрічався тільки в словосполученнях, визначаючи функцію чогось: вироблення правил поведінки, здобуття знань, досвіду, удосконалення мовлення тощо. І тільки в добу Нового часу, як зазначають А.В.Яртісь, С.М.Фендрик, та С.О.Черепанова, термін “культура” набуває самостійного значення, його починають розглядати передусім як феномен духовного порядку, як наслідок і прояв творчої діяльності [82, с. 7-8].

У словнику “Культура і культурологія” зазначається, що в науковий обіг термін “культура” вперше ввів Е.Тейлор. Під культурою він розумів сукупність знань, вірувань, законів, звичаїв та інших умінь, надбаних людиною як членом суспільства [79, с. 450].

С.Гончаренко в “Українському педагогічному словнику” подає таке досить розгорнуте визначення поняття “культура”: “сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності” [31, с. 182]. Автор зазначає, що у вужчому розумінні “культура – це сфера духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості (особливо мистецької), а також установи й організації” [31, с. 182].

У “Великому тлумачному словнику з культурології ” подається більш стисла характеристика поняття “культура”, яке визначається як специфічний спосіб організації й розвитку людської життєдіяльності, поданий у продуктах

матеріальної та духовної праці, у системі соціальних норм і установ, у духовних цінностях, у сукупності ставлень людей до природи, між собою й до самих себе [73, с. 206].

В.М.Межуєв, розглядаючи культуру з філософської точки зору, зазначає, що культура – це весь світ, у якому ми виявляємо, знаходимо самих себе, який об'єднує умови й необхідні передумови нашого справжнього людського, тобто завжди і в усьому суспільного існування [94, с. 52].

В.П.Іващенко та О.П.Безкопильний визначають поняття “культура” як “сукупність духовних і матеріальних цінностей, створених людством у результаті пізнання ним універсуму” [58, с. 33]. Б.М.Шиян зазначає, що “культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людиною у процесі суспільно-історичної практики, що характеризує досягнутий рівень у розвитку суспільства на кожному конкретному етапі” [153, с. 22].

Г.П.Климова вважає, що “культура – це спосіб саморегуляції людиною власних здібностей у процесі її соціальної діяльності та в результатах цієї діяльності” [68, с. 12].

На думку І.В.Кондакова, феномен культури серед інших явищ громадського життя вирізняється особливою універсальністю. Культура, що твориться людьми свідомо чи підсвідомо, є – через свої цінності, норми, традиції – ланкою, що пов'язує людину з навколишнім світом. У цьому розумінні ні природа, ні політична історія, ні національна картина світу не можуть бути подані людиною інакше як через культуру [72, с. 138].

За твердженням М.М.Візітея (1989), фізична культура є найпершим і базовим видом культури, який формується в людині [24, с. 10].

За Б.В.Євстаф'євим, те, що розуміється під терміном “фізична культура”, має таку ж давню історію, як і суспільство, але термін з'явився відносно недавно – десь наприкінці ХІХ століття [46, с. 12].

В.К.Бальсевич вважає, що фізична культура є містком, який дозволяє поєднати соціальне і біологічне в розвитку людини [6, с. 15].

У статті 1 Закону України “Про фізичну культуру і спорт” зазначається, що “фізична культура – складова частина загальної культури суспільства, спрямована на зміцнення здоров’я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування особистості” [51].

У “Словнику іншомовних слів” поняття “фізична культура” тлумачиться, як “частина загальної культури суспільства, що включає систему фізичного виховання, спеціальні наукові знання, розвиток спорту й рівень спортивних досягнень; охоплює галузь гігієни, правильного режиму праці і відпочинку, використання природних сил (сонця, води, повітря) для оздоровлення й загартування організму” [130, с. 875].

В.М.Видрін, Ю.Ф.Курамшин та Ю.М.Ніколаєв зазначають, що поняття “фізична культура” є багатоаспектним за своїм змістом і може бути охарактеризоване з результативного, діяльнісного, ціннісного і функціонального боків. Найбільш суттєвими ознаками її змісту є діяльність із засвоєння рухового і духовного досвіду, передавання його від покоління до покоління; діяльність, яка спрямована на удосконалення сутнісних сил людини; ціннісний аспект у сфері фізичного удосконалення; функціональний аспект, пов’язаний із з’ясуванням ролі і значення фізичної культури в житті суспільства [28, с. 59].

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що поняття “фізична культура” визначається як: складова частина загальної культури суспільства, спрямована на зміцнення здоров’я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості (М.С.Герцик та О.М.Вацеба) [30, с. 14]; діяльність людини, яка є носієм того змісту, що засвоюється у фізичному вихованні (О.Ц.Деминський) [37, с. 11]; частина загальнолюдської культури, яка являє собою всю сукупність

досягнень суспільства в створенні і раціональному використанні спеціальних засобів, методів і умов, спрямованих на фізичне вдосконалення людини, зміцнення її здоров'я, підвищення працездатності (І.Б.Карпова, В.Л.Корчинський та А.В.Зотов) [61, с. 4]; феномен загальної культури, що є унікальною (Л.І.Лубишева) [87, с. 10]; конкретна сфера людської діяльності, що об'єднує в собі типові риси способу життя, сформовані всім суспільним устроєм, особистою активністю і відносинами різних груп людей. Ця сфера виникла і розвивається в процесі одночасної диференціації й інтеграції основних типів людської діяльності (Г.Шамардіна та Н.Долбишева) [150, с. 19]; сукупність досягнень суспільства у створенні і раціональному використанні спеціальних засобів, методів і умов цілеспрямованого фізичного та духовного удосконалення людини (Б.М.Шиян) [153, с. 23].

В.С.Биков у визначенні поняття “фізична культура” розглядає два методологічно значущих аспекти: ключову ознаку фізичної культури як результат фізкультурної освіти і результат цієї діяльності – наявність системи цінностей [18, с. 113].

В.Г.Папуша вважає фізичну культуру “важливим засобом підвищення соціальної та трудової активності людини, задоволення її моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами і зміцнення миру” [111, с. 6].

В.М.Видрін стверджує, що фізична культура – одна з важливих видів загальної культури людини; її головні компоненти – неспеціальна фізкультурна освіта, спорт, фізична рекреація й рухова реабілітація, що задовольняють потреби у фізкультурній діяльності кожної молодої людини [26, с. 16].

У підручнику “Теорія і методика фізичного виховання”, автором якого є Т.Ю.Круцевич, поняття “фізична культура” визначається як “частина загальної культури, сукупність спеціальних духовних і матеріальних цінностей, способів їх виробництва та використання з метою оздоровлення людей і розвитку їхніх

фізичних здатностей [136, с. 10.]”, при цьому “фізична культура людини (індивідуума) розглядається як процес оволодіння знаннями, вміннями і навичками виховної, навчальної, оздоровчої, рекреаційної діяльності для подальшого використання у процесі самовдосконалення, і як результат – рівень фізичного здоров’я, який людина змогла зберегти або покращити завдяки своєму бажанню, знанням, здоровому способу життя та руховій активності” [136, с. 10].

За В.П.Іващенко та О.П.Безкопильним, “фізична культура – це сукупність духовних і матеріальних цінностей, що створювалися і творяться в процесі пізнання фізичного виховання як соціального феномена, а також м’язева діяльність, пов’язана з виконанням фізичних вправ, і спрямована на фізичне вдосконалення людини” [58, с. 3]. Автори стверджують, що “фізична культура є однією зі складових загальної культури, і виникла вона й продовжує формуватися як результат вивчення такого прояву універсуму, як фізичне виховання” [58, с. 34]; наголошуючи на тому, що “фізичне виховання є одним із соціальних явищ, яке ще з прадавніх часів помічене людьми і постійно ними вивчалось і вивчається з метою пізнання закономірності фізичного вдосконалення людини для тих чи інших потреб, які диктує життя, а також закономірностей оздоровлення і підтримання рівня її життєдіяльності якомога довше. Слід пам’ятати також, що фізичне виховання є не однорідним, а багатоплановим явищем. Його можна розглядати і в онтогенетичному, і в загальнопідготовчому, і в спеціально-підготовчому, і в оздоровчо-реабілітаційному та в інших аспектах” [58, с. 7-8].

У Державних вимогах до системи фізичного виховання дітей, учнівської і студентської молоді поняття “фізичне виховання” визначається, як “важливий компонент гуманітарного виховання, яке спрямоване на формування фізичного та морального здоров’я, удосконалення фізичної і психічної підготовки до ведення активного життя, професійної діяльності та захисту Батьківщини, що реалізується через фізкультурну освіту, фізичну підготовку, спортивне

тренування, самостійні заняття та участь у масових фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходах” [39, с. 29].

В “Українському педагогічному словнику”, автором якого є С.У.Гончаренко, фізичне виховання розглядається як “частина загального виховання: соціально-педагогічний процес, спрямований на зміцнення здоров’я й загартування організму, гармонійний розвиток форм, функцій і фізичних можливостей людини, формування життєво важливих рухових навичок та умінь” [31, с. 345].

Б.М.Шиян зазначає, що фізичне виховання є “головним напрямом впровадження фізичної культури і становить органічну частину загального виховання, покликану забезпечувати розвиток фізичних, морально-вольових, розумових здібностей та професійно-прикладних навичок людини” [153, с. 31]. Автор при цьому зауважує, що “процес фізичного виховання характеризується такими особливостями: по-перше, це добре продуманий, спроектований, завчасно підготовлений процес, який передбачає активну діяльність вчителя, засоби, методи і форми навчання, адекватні поставленим завданням; по-друге, це процес свідомої й активної участі учнів у вирішенні поставлених завдань шляхом виконання фізичних вправ, формування навичок удосконалення фізичних якостей, набуття знань. При цьому цей процес базується на фізіологічних, психологічних, загальнопедагогічних закономірностях. Більше того, на певному рівні цей процес стає творчим і стосується інтелектуальної сфери учнів; по-третє, фізичне виховання пов’язане з подоланням труднощів, що вимагають і сприяють розвитку моральних і вольових якостей” [153, с. 35].

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що поняття “фізичне виховання” визначають як: педагогічний процес, спрямований на формування здорового, фізично вдосконаленого, соціально-активного й морально стійкого покоління (В.О.Головін) [142, с. 7]; педагогічний процес, спрямований на засвоєння людиною особистісних цінностей фізичної культури (Д.М.Давиденко) [141, с. 10]; процес передачі і результат оволодіння

населенням духовними і матеріальними цінностями, накопиченими у сфері фізичної культури (О.Ц.Демінський) [38, с. 26]; педагогічний процес формування фізичної культури особистості, що базується на вмінні використовувати фізичні вправи та природні чинники для зміцнення здоров'я (Л.І.Іванова) [57, с. 26]; спеціально організований процес фізичного вдосконалення й оздоровлення людини (В.П.Іващенко, О.П.Безкопильний) [58, с. 32]; процес, що забезпечує спрямоване формування рухових навичок і розвиток фізичних якостей людини, сукупність яких у вирішальній мірі визначає її фізичну дієздатність, чи як вид виховання, специфічним змістом якого є навчання рухам і виховання (спрямований розвиток) фізичних якостей людини (І.Б.Карпова, В.Л.Корчинський та А.В.Зотов) [61, с. 4]; процес вирішення певних освітньо-виховних завдань, який характеризується всіма загальними ознаками педагогічного процесу, або здійснюється в умовах самовиховання (Б.М.Шиян) [153, с. 31].

У дослідженні ми будемо використовувати поняття “фізичне виховання” у тлумаченні, яке подається в підручнику “Теорія і методика фізичного виховання”, автором якого є Т.Ю.Круцевич [136]. Вчена визначає фізичне виховання як “спеціалізований педагогічний процес цілеспрямованої систематичної дії на людину фізичними вправами, силами природи, гігієнічними факторами з метою зміцнення здоров'я, розвитку фізичних якостей, удосконалення морфологічних і функціональних спроможностей, формування й покращання основних життєво важливих рухових навичок, умінь та пов'язаних із ними знань, забезпечення готовності людини до активної участі у суспільному, виробничому й культурному житті” [136, с. 10].

За А.Ю.Герасимчук та І.В.Українець, “фізичне виховання – це, перш за все, розвиток і досягнення гармонійного поєднання тілесного і духовного, впровадження в педагогічний процес таких методик фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової діяльності, які дали б можливість досягти елементарної гармонії душі і тіла” [29, с. 73].

Ефективним засобом фізичного виховання є спорт. Б.М.Шиян зазначає, що “його цінність визначається стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення, і в цьому плані спорт має міжнародне значення” [153, с. 36]. З огляду на це доречно з’ясувати визначення поняття “спорт”.

У статті 2 Закону України “Про фізичну культуру і спорт” спорт визначається як органічна частина фізичної культури, особлива сфера виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності [51].

Г.Шамардіна і Н.Долбишева тлумачать поняття “спорт”, як “діяльність, що формувалась переважно в галузі фізичної культури як спеціальна сфера виявлення й уніфікованого порівняння людських можливостей (фізичних і духовних сил, уміння раціонально користуватися ними)” [150, с. 21]. Автори зазначають, що “спорт як багатобічне суспільне явище, як діючий фактор фізичної культури – одна з основних форм підготовки людини до трудових та інших суспільно-необхідних видів діяльності, а поряд з цим і один із важливих засобів етичного і естетичного виховання, задоволення духовних запитів суспільства, зміцнення і розширення міжнародних зв’язків. Соціальна значущість спорту на сучасному етапі розвитку суспільства суттєво зростає. Спорт як компонент фізичної культури має своє специфічне вираження, пов’язане зі змагальною діяльністю, яка спрямована на досягнення спортивних результатів у процесі змагальної боротьби” [150, с. 21].

У ході аналізу наукової літератури виявлено, що до визначення поняття “спорт” існують різні підходи. Його тлумачать як: ігрову діяльність, спрямовану на розкриття рухових можливостей людини в умовах суперництва (В.М.Видрін), [25, с. 12]; багатогранне суспільне явище, складовий елемент культури суспільства, один із засобів і методів всебічного розвитку людини, зміцнення її здоров’я і підготовки до трудової і творчої діяльності, основою

якого є фізичні вправи та деякі інші види діяльності, що мають характер змагань (М.С.Герцик, О.М.Вацеба) [30, с. 16]; специфічну діяльність, у якій інтенсивно використовуються форми занять фізичними вправами для досягнення людиною чи колективом удосконалення своїх можливостей, що конкретизовані у змагальній діяльності, у високому спортивному результаті, випереджуванні суперника (Д.Н.Давиденко) [36]; змагальну діяльність, спеціальну підготовку до неї, специфічні відносини, норми і досягнення, які виникають на основі цієї діяльності, узяті в цілому (О.Ц.Деминський) [38]; змагальну діяльність, у процесі якої людина визначає себе через іншого й іншого через себе (Н.Н.Зволинська, В.І.Маслов) [54]; систему теоретико-методичних, практичних засад подальшої підготовки найбільш здібних фізкультурників, основним видом діяльності яких на етапі онтогенезу стають видові тренувальні заняття та змагання, що спрямовані на досягнення високих спортивних результатів і задоволення запитів суспільства (В.І.Івлєв) [56, с. 60]; один із компонентів фізичної культури суспільства, що історично склався у формі змагальної діяльності та спеціальної практичної підготовки людини до змагань (В.І.Ільїнич) [140]; соціальний інститут виховання, який має характер ігрової фізичної діяльності, пов'язаної із порівнянням рівня розвитку фізичних і духовних здібностей людини (Н.І.Пономарьов) [120, с. 6].

Аналіз різних трактувань поняття “спорт” показує, що часто його використовують в дуже широкому сенсі, розуміючи під ним найрізноманітніші форми рухової активності людини і різні змагання. Більшість дослідників вважають, що найважливішим, обов'язковим його компонентом є змагальність: змагання зумовлює специфіку спорту як особливої сфери діяльності... сфера спорту – спеціалізована соціально-організована система, яка утворилася навколо змагання (проявів змагань) (С.В.Брянкін) [16, с. 5, 69]; спорт заснований на використанні фізичних вправ і спрямований на досягнення найвищих результатів, розкриття резервних можливостей і виявлення граничних рівнів організму людини в руховій активності (В.М.Видрін,

Б.К.Зиков, А.В.Лотоненко) [27]; спорт – це, перш за все, змагання... спорт – змагальна діяльність (Н.Н.Візитей) [23, с. 39]; особливістю спорту є змагання, прагнення до перемоги й досягнення високих спортивних результатів, які вимагають постійної мобілізації фізичних, психічних і моральних якостей людини та які удосконалюються у процесі раціонального тренування й участі спортсмена у змаганнях (В.І.Григор'єва) [34]; характерною особливістю спорту є те, що він не мислимий без змагальності і змагань. Останні включені в саму його природу, внутрішньо властиві йому. Він втратив би свій сенс, якби не було змагань (В.Б.Кучевський) [81, с. 5]; спорт є діяльністю, базовою (ядерною) суттю якої є спортивні змагання (К.Л.Чернов) [146, с. 20].

Л.П.Матвеев наголошує, що у широкому сенсі поняття “спорт” охоплює власне змагальну діяльність, спеціальну підготовку до неї, а також специфічні міжособистісні відносини і поведінкові норми, що складаються на основі цієї діяльності [93, с. 427].

С.Дудічка зазначає, що “спорт – це неподільна частина гуманістичного виховання і культури, що має завершену цінність у собі та для себе і цим самим являє найвищу виховну цінність” [42, с. 35]. Автор наголошує, що „спорт належить до цілковитих цінностей, які сприяють самоудосконаленню у тому випадку, якщо він практикується як самоцінність. Спорт як шлях до здоров'я, до розвитку фізичних та психічних здібностей, як фактор формування особистості, знаходить своє місце в сутності спорту як гуманістичній цінності” [42, с. 36].

У дослідженні ми будемо використовувати поняття “спорт” у визначенні, яке подають В.П.Іващенко та О.П.Безкопильний [58]. Вчені визначають спорт як “один із різновидів діяльності людини, мета якої – досягнення найвищих результатів в окремих видах фізичних вправ чи розумових операцій в умовах змагань, і яка отримала громадське визнання” [58, с. 34].

Однак спорт, як зазначають Ф.Р.Зотова та А.С.Чинкін, має суперечливі властивості, що породжує двояке ставлення до нього [55, с. 39]. Одні оцінюють

спорт як джерело здоров'я, працездатності, “кузню” характеру людини, показник меж людських можливостей. Інші відзначають негативний вплив спорту на фізичне здоров'я й особистісні якості людини, яка ним займається. Подібні розбіжності в думках зумовлюються позиціями, з яких розглядається це явище. Позитивність або негативність впливу спорту на особистість і суспільство залежить не стільки від самого спорту, скільки від доцільності використання різних напрямків і форм спортивної діяльності в конкретних умовах його культивування, від соціально-економічного рівня суспільства, від конкретної системи морального виховання, яка супроводжує спортивну діяльність, і певною мірою від того, з яких боків і з якими коментарями він подається засобами масової інформації.

Спорт поділяють на два різновиди, які прийнято називати “масовим спортом” і “спортом вищих досягнень”.

Ж.К.Холодов і В.С.Кузнецов визначають масовий спорт як такий, що дає можливість мільйонам людей удосконалювати свої фізичні якості й рухові можливості, зміцнювати здоров'я та продовжувати творче довголіття, протистояти небажаним впливам на організм сучасного виробництва й умов повсякденного життя [143] .

М.С.Герцик та О.М.Вацеба зазначають, що “самодіяльний масовий спорт є складовою частиною фізичної культури і включає змагальну діяльність та підготовку до неї з врахуванням віку, стану здоров'я та рівня фізичного розвитку особи” [30, с. 16].

Л.П.Сущенко наголошує, що “мета занять різними видами масового спорту – зміцнити здоров'я, покращити фізичний розвиток, підготовленість, а також активно відпочити. Це пов'язано з вирішенням ряду часткових завдань: підвищити функціональні можливості окремих систем організму, скорегувати фізичний розвиток і статуру, підвищити загальну та професійну працездатність, опанувати життєво необхідні вміння й навички, приємно і корисно провести дозвілля, досягти фізичної досконалості. Завдання масового спорту багато в

чому повторюють завдання фізичної культури, але реалізуються спортивною спрямованістю регулярних занять і тренувань” [134, с. 58].

За Г.Шамардіною і Н.Долбишевою, “масовий спорт вважається загальнодоступним, ординарним спортом, оскільки охоплює широке коло людей. Він розглядається як заняття окремим видом спорту (насамперед масовим) чи окремими фізичними вправами з метою підтримки необхідного рівня працездатності, підвищення фізичної підготовленості і функціональних можливостей, самоствердження і самопізнання, раціональної організації дозвілля, у процесі якого відбувається спілкування між людьми” [150, с. 21].

Поряд із масовим спортом існує спорт вищих досягнень.

М.С.Герцик та О.М.Вацеба зазначають, що “до спорту вищих досягнень належить спортивна діяльність, пов’язана з певним видом спорту, яка має на меті шляхом поглибленої спеціалізації навчально-тренувального процесу досягти максимальних спортивних результатів” [30, с. 16].

Г.Шамардіна та Н.Долбишева визначають спорт вищих досягнень як такий, що “орієнтований безпосередньо на абсолютні параметри спортивних результатів, у тому числі на досягнення міжнародного рівня. Ця сфера спорту доступна порівняно небагатьом людям і пов’язана з реалізацією максимальних функціональних, фізичних і психічних можливостей спортсмена” [150, с. 21].

А.М.Ноур, Р.Я.Левін і Г.Г.Ярошенко визначають в спорті вищих досягнень “дві головні функції”. Перша – зовнішньополітична – шляхом демонстрації найвищих спортивних результатів сприяти зміцненню міжнародного авторитету України на світовій спортивній арені, розповсюдженню знань про фізичний, інтелектуальний, науково-методичний потенціал нації. Друга – внутрішньополітична – шляхом висвітлювання спортивних досягнень видатних спортсменів України та професійної організації спортивних заходів створювати в суспільстві, передусім у молоді, образ спортивного, тобто здорового способу життя, що є найважливішим фактором протидії фізичному виродженню нації [106, с. 75].

Г.Шамардіна та Н.Долбишева зазначають, що “спорт як багатобічне суспільне явище, як діючий фактор фізичної культури – одна з основних форм підготовки людини до трудових та інших суспільно-необхідних видів діяльності, а поряд з цим і один з важливих засобів етичного і естетичного виховання, задоволення духовних запитів суспільства, зміцнення і розширення міжнародних зв’язків. Соціальна значущість спорту на сучасному етапі розвитку суспільства суттєво зростає. Спорт як компонент фізичної культури має своє специфічне вираження, пов’язане зі змагальною діяльністю, яка спрямована на досягнення спортивних результатів у процесі змагальної боротьби” [150, с. 21].

За М.С.Герциком та О.М.Вацебою, “соціальна значимість спорту визначається його стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення. Основною формою функціонування та вияву спорту (системно-утворюючим фактором) є спортивні змагання як вид регламентованого неантагоністичного суперництва, що відбувається за відповідними правилами з метою виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей в різних видах спорту” [30, с. 16].

Завдання для студентів:

1. Дайте визначення понять “здоров’я”, “культура”, “фізична культура”.
2. Знайдіть на сайтах мережі Інтернет визначення понять “фізичне виховання”, “спорт”, “масовий спорт”, “спорт вищих досягнень”.
3. Охарактеризуйте культуру як найважливіший компонент цивілізації.

Змістовий модуль 1.3. Поняття, що характеризують адаптивну фізичну культуру

З'ясуємо визначення понять “адаптація”, “адаптивна фізична культура”, “адаптивне фізичне виховання”, “адаптивний спорт”, “адаптивна рухова рекреація”, “адаптивна фізична реабілітація”, “креативні (художньо-музичні тілесно-орієнтовані практики адаптивної фізичної культури)”, “екстремальні види рухової активності” (рис. 1.3).

С.П.Євсєєв зазначає, що специфіка поняття “адаптивна фізична культура” визначається означенням “адаптивна”, що підкреслює її орієнтацію на людей з відхиленнями у стані здоров'я, включаючи інвалідів. Це означає, що фізична культура в усіх її проявах стимулює позитивні реакції в системах та функціях організму, формуючи таким чином необхідні рухові координації, фізичні якості та здібності, спрямовані на життєзабезпечення, розвиток та вдосконалення організму інваліда [43, с. 2].

У “Педагогічному словнику” поняття “адаптація” (від лат. *adapto* - пристосовую) тлумачиться як “пристосування організмів до умов навколишнього середовища [116, с. 15]”. Розрізняють такі види адаптації: біологічна – пристосування організмів протягом життя багатьох поколінь до змін навколишнього середовища; фізіологічна – швидке пристосування до порівняно короткочасних змін середовища; соціальна – соціальне пристосування, процес, який передбачає задоволення потреб людини, створення належних умов для її здорової, гармонійної життєдіяльності в суспільстві [116, с. 15].

Є.Озоліна, В.Дмитрієв та Н.Рубцова трактують адаптацію в контексті адаптивної фізичної культури як динамічний, безперервний процес різноспрямованої взаємодії індивіда з оточуючим середовищем, внаслідок якого людина та середовище, взаємодіючи, змінюють один одного так, щоб фізична активність збільшувала тривалість і покращувала якість життя [109].

Рис. 1.3. Поняття, що характеризують адаптивну фізичну культуру

В.Н.Платонов вважає, що при виникненні патологічних станів адаптація відіграє суттєву роль у розвитку різних компенсаторних змін в організмі, активізації захисних механізмів, які протидіють розвиткові захворювання [117].

Р.В.Чудна визначає адаптацію як “глобальне поняття, яке охоплює усі види вродженої та набутої пристосувальної діяльності людини до навколишнього середовища” [149, с. 33].

Аналіз педагогічної літератури, літератури з фізичної культури свідчить про те, що існують різні трактування поняття “адаптивна фізична культура”. Її визначають як: вид (галузь) фізичної культури людей з відхиленнями в стані здоров’я, у тому числі інвалідів. Це діяльність і її соціально та індивідуально значущі результати щодо створення всебічної готовності до життя людини з відхиленнями в стані здоров’я, включаючи інвалідів; оптимізації її стану і розвитку в процесі комплексної реабілітації і соціальної інтеграції; це специфічний процес і результат людської діяльності, а також засоби і способи вдосконалення і гармонізації всіх сторін і властивостей індивіда з відхиленнями в стані здоров’я (фізичних, інтелектуальних, емоційно-вольових, естетичних,

етичних та ін.) за допомогою фізичних вправ, природних і гігієнічних чинників (С.П.Євсєєв) [135, с. 31-32]; фізичну культуру, завдання, засоби, методи, організаційні форми та інші компоненти якої адаптовані (пристосовані) до проблем інвалідів і осіб з відхиленнями в стані здоров'я (В.В.Нємкін) [103, с. 87]; соціальний феномен, головною метою якого є соціалізація людей з обмеженими фізичними спроможностями, а не тільки їх лікування з допомогою фізичних вправ і фізіотерапевтичних процедур (Р.В.Чудна) [137, с. 240].

С.П.Євсєєв та І.Цвок вказують, що саме орієнтацією на хронічно хворих та інвалідів адаптивна фізична культура відрізняється від одного з підрозділів (видів) загальної фізичної культури, яка називається оздоровчо-реабілітаційною, або лікувальною фізичною культурою, або руховою реабілітацією [44, с. 2].

Адаптивну фізичну культуру, на думку С.П.Євсєєва, не можна зводити тільки до лікування й медичної реабілітації. Вона є не тільки й навіть не стільки засобом лікування або профілактики конкретних хвороб, скільки однією з форм, що становлять повноцінне життя людини в її новому стані, який утворився в результаті травми або хвороби [43, с. 4]. Метою адаптивної фізичної культури як виду фізичної культури, на думку автора, є максимально можливий розвиток життєздатності людини, яка має стійкі відхилення у стані здоров'я, за рахунок забезпечення оптимального режиму функціонування відпущених природою й наявних (що залишилися в процесі життя) її тілесно-рухових характеристик і духовних сил, їхньої гармонізації для максимальної самореалізації в якості соціально й індивідуально значимого суб'єкта [43, с. 5].

І.Цвок вважає, що основною метою адаптивної фізичної культури в сучасному суспільстві є полегшення умов входження людини в суспільні процеси й формування її особистісної ідентичності [144, с. 42].

Р.В.Чудна стверджує, що головною метою адаптивної фізичної культури є соціалізація чи ресоціалізація особи інваліда або людини зі стійкими відхиленнями у стані здоров'я засобами фізичної культури і спорту [148, с. 65].

Видами адаптивної фізичної культури є: адаптивне фізичне виховання, адаптивний спорт, адаптивна рухова рекреація, адаптивна фізична реабілітація, креативні тілесноорієнтовані практики й екстремальні види рухової активності. Види адаптивної фізичної культури ставлять завдання максимального відволікання від хвороб і проблем у процесі змагальної або рекреаційної діяльності, спрямованої на спілкування, розвагу, активний відпочинок та інші форми нормального людського життя.

Новим напрямком в українській системі освіти, який, як зазначають Є.В.Давиденко, І.І.Вржесневський і С.Г.Сесюнін, вивчає аспекти фізичного виховання людей, що мають у результаті захворювань або травм різні стійкі порушення життєво важливих функцій організму і пов'язані з ними обмеження фізичних можливостей є адаптивне фізичне виховання [36, с. 90].

Р.В.Чудна наголошує, що “адаптивне фізичне виховання – наука, що вивчає різні аспекти фізичного виховання людей, які втратили на тривалий час або назавжди будь-які функціональні спроможності, в тому числі рухові” [137, с. 238]. На думку вченої, адаптивне фізичне виховання спрямоване на формування у неповносправних і осіб зі стійкими порушеннями здоров'я життєво та професійно необхідних знань, рухових умінь і навичок, розвиток потрібних у побуті та на виробництві фізичних якостей і здібностей [148, с. 65].

Аналіз педагогічної літератури показує, що поняття “адаптивне фізичне виховання” тлумачиться по-різному. Його визначають як: вид адаптивної фізичної культури, що задовольняє потреби людини з відхиленнями в стані здоров'я в її підготовці до життя, побутової і трудової діяльності; у формуванні позитивного ставлення до адаптивної фізичної культури (Т.П.Бегідова) [8, с. 16]; особливий вид фізичної культури, що набуває ряд специфічних рис стосовно інвалідів різних груп, які займаються фізичними вправами й масовим

спортом (С.Б.Бондар) [11, с. 10]; компонент (вид) адаптивної фізичної культури, що задовольняє потреби індивіда з відхиленнями в стані здоров'я в його підготовці до життя, побутової і трудової діяльності, у формуванні позитивного і активного ставлення до адаптивної фізичної культури (С.П.Євсєєв) [135, с. 54]; процес формування в інвалідів і осіб з відхиленнями в стані здоров'я комплексу життєво і професійно необхідних рухових умінь і навиків, розвитку і вдосконалення психофізичних якостей і здібностей (В.В.Нємкін) [103, с. 87].

У дослідженні ми будемо використовувати поняття “адаптивне фізичне виховання” у тлумаченні, яке подають С.П.Євсєєв та Л.В.Шапкова [45]. Вчені визначають адаптивне фізичне виховання як педагогічний процес, що спрямований на формування в інвалідів і людей з відхиленнями у стані здоров'я комплексу спеціальних знань, життєво та професійно необхідних рухових умінь і навичок; на розвиток широкого кола основних фізичних і спеціальних якостей, покращення функціональних можливостей різних органів і систем організму; на більш повну реалізацію їх генетичної програми і, нарешті, на становлення, збереження та використання тілесно-рухових якостей інваліда, які залишились [45].

Р.В.Чудна підкреслює, що “мета адаптивного фізичного виховання – адаптувати людей, які мають функціональні обмеження, до фізичних і соціальних умов навколишнього середовища” [137, с. 245].

Р.П.Карпюк зазначає, що “основне завдання адаптивного фізичного виховання полягає у формуванні у тих, що займаються, усвідомленого ставлення до своїх сил, твердої упевненості в собі, готовності до сміливих і рішучих дій, подолання необхідних для повноцінного функціонування суб'єкта фізичних навантажень, а також потреби в систематичних заняттях фізичними вправами і взагалі в здійсненні здорового способу життя відповідно до рекомендованої валеології” [64, с. 98]. На думку автора, “зміст адаптивного фізичного виховання (освіти) спрямований на формування у людей з

особливими потребами комплексу спеціальних знань, життєво й професійно необхідних рухових умінь і навичок; на розвиток широкого кола основних фізичних та спеціальних якостей, підвищення функціональних можливостей різних органів і систем людини; на більш повну реалізацію генетичної програми й на становлення, збереження та використання тілесно-рухових якостей, що залишилися у інваліда в наявності” [62, с. 68]. Вчений вважає, що “найбільш перспективними напрямками в адаптивному фізичному вихованні є такі: створення науково обґрунтованих програм фізичного виховання для інвалідів; інтеграція здорових та інвалідів у процесі занять фізичними вправами; реалізація міжпредметних зв’язків на уроках фізичної культури; формування й корекція основних рухових дій інвалідів” [62, с. 69].

Різні аспекти оздоровлення та корекції стану здоров’я осіб з особливими потребами засобами фізичного виховання висвітлюють у своїх дисертаційних дослідженнях такі вітчизняні науковці, як І.М.Бабій [5], Х.Є.Гурінович [35], А.Г.Карабанов [60], Ю.А.Картава [66], В.Г.Ковиліна [69], О.В.Колишкін [70], О.В.Криличенко [78], І.М.Ляхова [89], О.А.Мерзлікіна [95], М.Д.Мога [96], Д.О.Силантьєв [127]. Заслужують уваги праці, присвячені цьому ж питанню, таких російських учених: Р.Н.Азаряна [1], О.Ю.Биковської та Ю.Г.Жуковського [19], Л.А.Добриніна [41], Л.Н.Шелкової [152] та ін.

І.Цвук визначає поняття “адаптивний спорт” як вид адаптивної фізичної культури, який задовольняє потреби особистості в самоактуалізації, у максимально можливій самореалізації власних здібностей, зіставленні їх зі здібностями інших людей; потреби в комунікативній діяльності [144, с. 52].

В.П.Жилєнкова трактує поняття “адаптивний спорт” як напрям формування рухової активності, біологічного, психічного й соціального факторів впливу на організм і особистість людини з особливими потребами [48, с. 4].

В.В.Немкін зазначає, що адаптивний спорт – це процес формування у інвалідів і осіб з відхиленнями в стані здоров’я спортивних умінь і навичок для

досягнення ними вищих результатів на змаганнях з людьми, що мають аналогічні проблеми зі здоров'ям [103, с. 87].

Р.В.Чудна наголошує, що “спорт інвалідів, або адаптивний спорт, переслідує мету – формувати у людей з обмеженими фізичними спроможностями високу спортивну майстерність і досягнення ними найвищих результатів у різних видах змагальної діяльності людей, котрі мають аналогічні проблеми зі здоров'ям” [137, с. 240]. Вчена при цьому зазначає, що “значення адаптивного спорту полягає в тому, що психологічна дія спортивних тренувань і змагань полегшує компенсацію фізичних, психічних і соціальних змін особистості інваліда; підвищує психоемоційну стійкість, нормалізує соціальну значущість в умовах стресу. Дозоване застосування підвищених фізичних навантажень під час занять спортом виявляє резервні спроможності організму, підвищує комунікативну активність” [137, с. 240].

Основною метою адаптивного спорту, на думку С.П.Євсєєва, є формування спортивної культури інваліда, залучення його до суспільно-історичного досвіду у вказаній сфері, засвоєння мобілізаційних, технологічних, інтелектуальних та інших цінностей фізичної культури [43, с. 5].

Значна когорта українських та російських науковців присвятили свої праці становленню і розвитку адаптивного спорту та питанням, пов'язаним з основними напрямками оптимізації підготовки спортсменів-інвалідів. Зокрема, Ю.А.Бріскін [15] досліджує особливості функціонування основних складових олімпійського руху інвалідів, М.М.Линець та А.В.Передерій [84] розглядають основні напрямки оптимізації технічної підготовки спортсменів з церебральним паралічем, А.В.Магльований, О.Б.Кунинець, Л.В.Стрельбицький та О.О.Новицький [91] досліджують динаміку показників функціонального стану стрільців з лука – інвалідів, В.І.Мудрік [97] розглядає історичні аспекти розвитку спорту інвалідів, Є.Пристапа [122] розкриває особливості системи спортивних змагань інвалідів, О.Римар [126] характеризує організацію та проведення Паралімпійських ігор (1960-2000 роки), Т.Сколімовський,

Є.Пристапа, Є.Болах [128] вивчають питання підготовки фахівців для інвалідного спорту у вищих закладах освіти Польщі, і т.д. Із російських науковців, наприклад, Є.В.Афоніна [4] розглядає рухову активність як фактор підвищення якості життя спортсменів з порушенням опорно-рухового апарату, М.М.Башкирова [7] висвітлює соціальні і педагогічні аспекти розвитку фізичної культури і спорту інвалідів за кордоном, В.П.Жиленкова [48] розкриває зміст адаптивного спорту для осіб с вадами опорно-рухового апарату, І.Цвок [144] з'ясовує організаційно-педагогічні і правові умови спортивної діяльності в адаптивній фізичній культурі.

Р.В.Чудна вирізняє, “досить “молоде” на сьогодні поняття – адаптивна фізична рекреація. Її зміст спрямований на активізацію, підтримання й відновлення фізичних сил, які витрачаються людьми з обмеженими фізичними спроможностями за час будь-якої діяльності: роботи, навчання, спорту і на профілактику стомлення, на розваги, цікаве проведення вільного часу, оздоровлення, покращання кондиції, “підвищення рівня життєдіяльності через задоволення”. Основна ідея адаптивної фізичної рекреації полягає в забезпеченні психологічного комфорту й зацікавленості людей, котрі беруть в ній участь, за рахунок повної свободи вибору засобів, методів і форм занять” [137, с. 240].

В.В.Немкін визначає поняття “адаптивна рухова рекреація” як процес активізації, підтримки або відновлення фізичних і духовних сил, витрачених інвалідами та особами з відхиленнями в стані здоров'я під час якого-небудь виду життєдіяльності, профілактики стомлення, розваги, відпочинку, цікавого проведення дозвілля і взагалі – оздоровлення через задоволення [103, с. 87].

С.П.Євсєєв зазначає, що адаптивна рухова рекреація – компонент (вид) адаптивної фізичної культури, що дозволяє задовольнити потреби людини з відхиленнями в стані здоров'я (включаючи інваліда) у відпочинку, розвагах, цікавому проведенні дозвілля, зміні виду діяльності, отриманні задоволення, в спілкуванні [135, с. 56].

На думку І.Цвока, у випадку набутої інвалідності або важкого захворювання адаптивна рухова рекреація може й повинна стати першим етапом, першим кроком у напрямку зняття (подолання) стресу й залучення до адаптивної фізичної культури (адаптивного фізичного виховання, адаптивного спорту та ін.) [144, с. 57].

Серед перспективних напрямків адаптивної фізичної рекреації Р.П.Карпюк визначає: “виявлення потреби у природній руховій активності й визначення адекватних форм, засобів і методів фізичної рекреації та їхнього впливу на організм інвалідів різних категорій; розробка програм фізичної рекреації для інвалідів різних категорій і віку для занять удома, в умовах спеціальних освітніх і медичних установ; використання різних форм фізичної рекреації в оздоровчих цілях інвалідами різних категорій; розробка й систематизація рухливих ігор для розваги й відпочинку дітей-інвалідів різних категорій” [62, с. 74].

С.П.Євсєєв визначає поняття “адаптивна фізична реабілітація” як компонент (вид) адаптивної фізичної культури, що задовольняє потребу індивіда з відхиленнями в стані здоров’я в лікуванні, відновленні у нього тимчасово втрачених функцій (крім тих, які втрачені або зруйновані на тривалий термін, або назавжди у зв’язку з основним захворюванням, що є причиною інвалідності) [203, с. 57]. Основною метою адаптивної фізичної реабілітації, на думку С.П.Євсєєва, є формування адекватних психічних реакцій інвалідів і осіб з відхиленням у стані здоров’я на те або інше захворювання, орієнтації їх на використання природних екологічно виправданих засобів, що стимулюють якнайшвидше відновлення організму; навчання їх умінню використовувати відповідні комплекси фізичних вправ, прийоми гідровібромасажу й самомасажу, термічні процедури й інші засоби [43, с. 6].

Р.В.Чудна вважає, що “адаптивна рухова реабілітація спрямована на відновлення у людей з обмеженими фізичними спроможностями тимчасово втрачених або порушених функцій (крім втрачених або порушених на тривалий

час у зв'язку з основним захворюванням – причиною інвалідності) після перенесених захворювань, травм, фізичних і психічних перенапружень, які виникли у процесі будь-якого виду діяльності або будь-яких життєвих обставин. Реалізується з метою формування у людини адекватних психомоторних реакцій на те чи інше захворювання, її орієнтації на використання природних, екологічно виправданих засобів, які стимулювали б швидку нормалізацію функцій організму; навчання її вміння самостійно застосовувати відповідні комплекси фізичних вправ, прийоми самомасажу, загартовуючі процедури, фізіотерапевтичні методи та ін.” [137, с. 239].

Окрім вищеперерахованих видів адаптивної фізичної культури С.П.Євсєєв виділяє креативні (художньо-музичні) тілесно-орієнтовані практики адаптивної фізичної культури та екстремальні види рухової активності.

С.П.Євсєєв визначає поняття “креативні (художньо-музичні) тілесно-орієнтовані практики адаптивної фізичної культури” як компонент (вид) адаптивної фізичної культури, що задовольняє потреби людини з відхиленнями в стані здоров'я (включаючи інваліда) в самоактуалізації, творчому саморозвитку, самовираженні духовної суті через рух, музику, образ (зокрема художній), інші засоби мистецтва [135, с. 57].

За С.П.Євсєєвим поняття “екстремальні види рухової активності” – це компоненти (види) адаптивної фізичної культури, що задовольняють потреби осіб з відхиленнями в стані здоров'я в ризику, підвищеній напрузі, потребі випробувати себе в незвичайних, екстремальних умовах, об'єктивно і (або) суб'єктивно небезпечних для здоров'я і навіть для життя [135, с. 58].

Завдання для студентів:

1. Розкрийте сутність поняття “адаптація”.
2. Знайдіть на сайтах мережі Інтернет визначення понять “адаптивне фізичне виховання”, “адаптивний спорт”, “адаптивна рекреація”, “адаптивна реабілітація” та охарактеризуйте їх.

3. Охарактеризуйте адаптивну фізичну культуру як максимально можливий розвиток життєздатності людини, яка має стійкі відхилення у стані здоров'я.

Змістовий модуль 1.4. Поняття, що характеризують інваспорт

З'ясуємо визначення понять “інвалідність”, “інвалід”, “спорт інвалідів”, “рекреаційний спорт”, “спорт вищих досягнень інвалідів”, “Паралімпійські ігри”, “Дефлімпійські ігри”, “центр з фізичної культури і спорту інвалідів” (рис. 1.4).

М.П.Костенко, В.П.Карленко та А.В.Домашенко зазначають, що велике соціальне значення має визнання спортивної діяльності серед інвалідів як складової частини спортивного руху в Україні, спрямованої на підготовку громадян, які мають певний ступінь втрати здоров'я, для досягнення ними високих спортивних результатів на міжнародній спортивній арені з відповідних видів спорту і нозологій та державна підтримка спорту інвалідів [76, с. 12].

Т.Курчаба, О.Бас та А.Вовканич наголошують, що “для осіб з особливими потребами спорт має велике позитивне значення. Він допомагає змінити своє ставлення до власного тіла, створює можливість спільної діяльності як у групі інвалідів, так і зі здоровими особами. Термін “спортивна терапія” виразно свідчить про те, якого великого значення надає медицина спортивним заняттям людям з обмеженими функціональними можливостями” [80, с. 63].

С.Дудічка констатує, що довгі роки в нас існувала думка, що поняття “інвалід”, “фізична активність”, а тим більше, “спорт” – несумісні. Вправи фізичної культури були рекомендовані тільки окремим інвалідам як короткостроковий захід, що доповнює фізіотерапевтичні та медикаментозні призначення. Фізична культура і спорт розглядаються як ефективний засіб реабілітації інвалідів, підтримки їх фізичних можливостей та зміцнення здоров'я [42, с. 37-38].

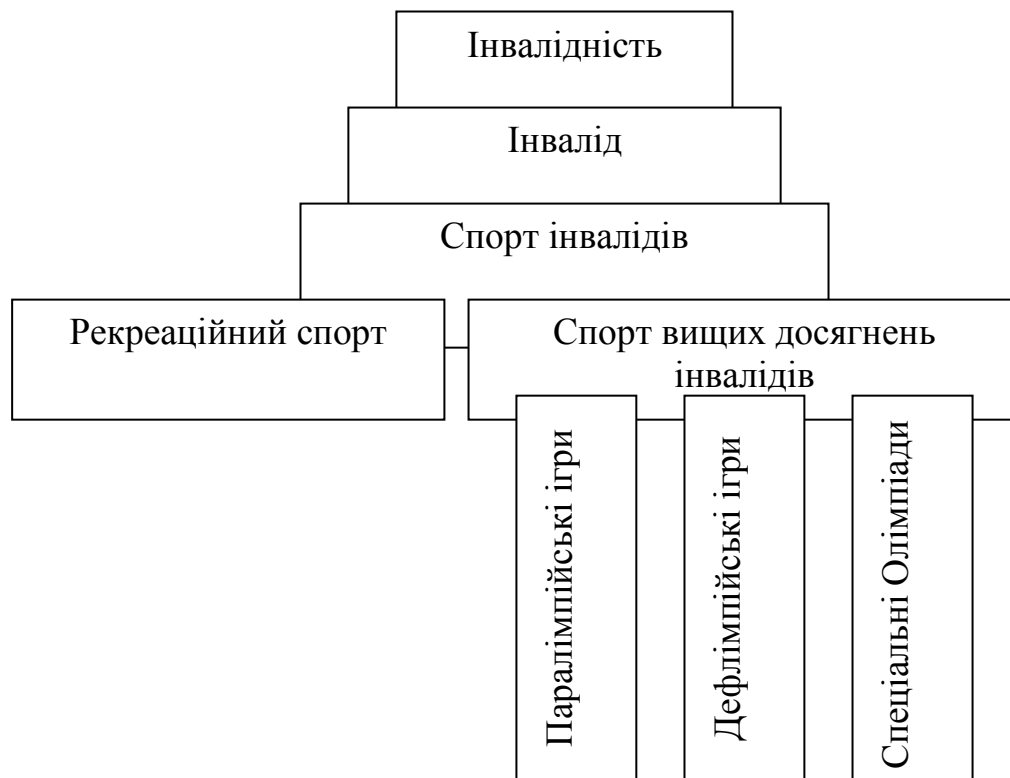

Рис. 1.4. Поняття, що характеризують інваспорт

Т.В.Зозуля, Є.Г.Свистунова та В.В.Чешихина зазначають, що в різних країнах і на кожному історичному етапі в поняття “інвалідність” вкладали різний зміст. У перекладі з латинської мови “інвалід” (*invalidus*) означає слабкий, немічний [71, с. 27].

У Законі України “Про реабілітацію інвалідів в Україні” термін “інвалідність” вживається у такому значенні: “інвалідність – міра втрати здоров’я та обмеження життєдіяльності, що перешкоджає або позбавляє конкретну особу здатності чи можливості здійснювати діяльність у спосіб та в межах, що вважаються для особи нормальними залежно від вікових, статевих, соціальних і культурних факторів” [121, с. 38-39].

За Ю.А.Бріскіним, поняття “інвалідність” (від лат. *invalidus* - безсилий, немічний) – стійке порушення (зниження або втрата) загальної або професійної працездатності внаслідок захворювання або травми. Поняття

інвалідності є одночасно медичним, соціальним і юридичним, оскільки пов'язане зі станом здоров'я людини та його трудовою діяльністю” [14, с. 10].

В.І.Мудрік зазначає, що термін “інвалідність” містить у собі значну кількість різних функціональних обмежень, що зустрічаються серед населення. Люди можуть стати інвалідами унаслідок фізичних, розумових і сенсорних дефектів, чи стану здоров'я. Такі дефекти чи захворювання за своїм характером можуть бути постійними чи тимчасовими” [99, с. 37].

Р.В.Чудна визначає поняття “інвалідність” як “повну або часткову втрату внаслідок захворювання, травм і вроджених дефектів здатності до самообслуговування, самостійного пересування, спілкування, контролю власної поведінки, навчання і заняття трудовою діяльністю, тобто стійке порушення (зниження або втрата) загальної або професійної працездатності” [137, с. 238]. Вчена зазначає, що “це поняття є одночасно медичним, соціальним і юридичним, оскільки пов'язане зі станом здоров'я людини та її трудовою діяльністю. Інвалідність визначається медико-соціальною експертизою в результаті обстеження органами охорони здоров'я осіб, які частково або повністю втратили здоров'я внаслідок захворювання, травм та вроджених дефектів, що обмежують їхню життєдіяльність, а також осіб, які мають відповідно до законодавства право на соціальну допомогу, компенсацію втраченого заробітку або звільнення від виконання відповідних обов'язків. При цьому встановлюють ступінь обмеження життєдіяльності, працездатності, групу інвалідності, визначають для кожного інваліда відповідно до стану здоров'я вид трудової діяльності та умови праці, котрі сприяли б відновленню порушених функцій організму. Для кожного інваліда розробляють індивідуальну програму адаптаційно-реабілітаційних заходів” [137, с. 239].

Сьогодні у більшості розвинутих країн відмовилися від застосування слова інвалід у зв'язку з його негативним психологічним навантаженням. Замість цього використовують такі визначення, як недієздатні, неповносправні особи, люди з фізичними вадами, люди з функціональними

(фізичними) обмеженнями (порушеннями), люди з особливими потребами, аномальні особистості (діти) .

М.Є.Чайковський вказує, щодо самого терміну “люди з особливими потребами” вітчизняні дослідники проблем соціальної педагогіки зазначають, що він ще не є усталеним і так здебільшого кваліфікують людей з функціональними обмеженнями (інвалідів). Зокрема, А.Капська та С.Пальчевський наводять різні визначення цієї категорії людей: “неповноцінні”, “неповносправні”, “діти-інваліди”, “люди з особливими потребами”, “люди зі спеціальними потребами”, “люди з функціональними обмеженнями”, “маломобільні групи населення” тощо. Терміну “люди з особливими потребами” дотримується П.Таланчук, уникаючи психологічно деструктивного терміну “інваліди”, що меншою мірою травмує психіку молодих людей, підвищує впевненість у собі, прискорює інтеграцію у відкритий соціум і адаптацію до умов нового середовища. [145, с. 6-7].

У Законі України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” поняття “інвалід” визначається як “особа із стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, наслідком травм або з уродженими дефектами, що призводить до обмеження життєдіяльності, до необхідності в соціальній допомозі і захисті” [121, с.27].

Т.П.Бегідова поняття “інвалід” визначає як “людину, що має порушення здоров’я із стійким розладом функцій організму, що призводить до обмеження життєдіяльності та викликає необхідність її соціального захисту” [8, с. 10].

Ю.А.Бріскін визначає поняття “інвалід” як “особу зі стійким порушенням функцій організму, котре є наслідком захворювання, травми або вроджених вад, засвідчених у встановленому порядку органами охорони здоров’я, що призводить до обмеження його життєдіяльності і потребує соціального захисту та допомоги” [14, с. 10].

За О.Федорович, “особа з неповносправністю – це термін, який використовують, характеризуючи людей з тими чи іншими видами фізичних чи розумових вад” [139, с. 87].

І.Вергун-Безлейкіна вказує, що “люди з особливими потребами – це люди із сильним духом і силою волі, люди, котрі щодня виборюють право на повноцінне і повноправне життя у суспільстві” [22, с. 8].

В.І.Мудрік визначає, відповідно до стандартних правил забезпечення рівних можливостей інвалідів, які були прийняті Генеральною Асамблеєю ООН (48/96, від 20 грудня 1993 р.), поняття “інвалід” як “будь-яку особу, яка не може самостійно забезпечити ведення цілком або частково своє особисте і соціальне життя через недолік від уродженого або не уродженого характеру, фізичних або розумових здібностей” [99, с. 37].

Л.В.Шапкова зазначає, що категорія інвалідів, як суб’єкт педагогічної діяльності, надзвичайно різноманітна: за нозологіями (ураження зору, слуху, мови, інтелекту, опорно-рухового апарату, центральної нервової системи, внутрішніх органів); за віком; за ступенем важкості й структури дефекту, часу його виникнення (при народженні або протягом життя), із причин і характеру протікання захворювання, медичному прогнозі, наявності супутніх захворювань і вторинних порушень, стану збережених функцій; із соціального статусу й інших ознак [151, с. 16].

На думку Ю.А.Бріскіна, в контексті спортивної діяльності слід утриматися від використання термінів “неповносправні спортсмени”, “неповноспроможні спортсмени” тощо, а використовувати структурно-детерміновані терміни “паралімпійці”, “дефлімпійці”, “спеціолімпійці”. Узагальненим поняттям може стати словосполучення “інваспорт”, зважаючи на наявну законодавчу базу України та діяльність унікальної високоефективної системи центрів “Інваспорту” [13, с. 3].

В.І.Мудрік визначає поняття “спорт інвалідів” як “спорт реабілітаційної та адаптаційної спрямованості” [98, с. 11].

С.Дудічка підкреслює, що “головна мета залучення інвалідів до регулярних занять фізичною культурою та спортом – відновити втрачений зв’язок з навколишнім світом, створити необхідні умови для поєднання з суспільством, участі у суспільно корисній праці та збереженні свого здоров’я. Крім того, фізична культура і спорт допомагають психічному та фізичному удосконаленню непрацездатного населення, що сприяє його суспільній інтеграції та фізичній реабілітації” [42, с. 37].

Є.Н.Приступа зазначає, що “сучасний спорт інвалідів розвивається як спорт рекреаційний та спорт вищих досягнень” [123, с. 522].

О.Федорович визначає рекреаційний спорт “як форму спорту, в якій перемоги і персональні здобутки не є необхідністю і в яких кожен може брати участь без додаткових зобов’язань і умов” [139, с. 87].

І.Вергун-Безлейкіна вказує, що “рекреаційний спорт – це форма спортивних занять, при яких перемога і особисті здобутки не важливі, а перевага надається самій насолоді від руху [22, с. 6]”.

Б.В.Зав’ялова та О.Б.Федорович наголошують, що “рекреаційні заняття – це організаційна форма початкової підготовки у паралімпійському спорті, в якій наголос робиться на участі та насолоді від руху, а не перемозі” [50, с. 510].
Автори вважають, що “заняття рекреаційним спортом – це один із засобів фізичної та соціальної реабілітації людей з особливими потребами. Заняття таким видом рухової активності значно покращує психологічний стан людини, підвищує рівень її функціональних можливостей, допомагає її соціалізації” [50, с. 510].

Є.Н.Приступа визначає поняття “спорт вищих досягнень інвалідів” як “відносно нове суспільне, культурне та педагогічне явище, що функціонує у таких структурних підрозділах: спорт паралімпійський (о’б’єднує представників п’яти нозологій – інвалідів зору, ампутантів, параплегіків, представників медичної групи з різними пошкодженнями системи руху, а також інвалідів з церебральним паралічем, а головними змаганнями є Паралімпійські ігри); спорт

дефлімпійський (об'єднує інвалідів слуху, а головними змаганнями є Дефлімпійські ігри); спорт людей, які мають вади інтелектуального розвитку (головні змагання – Спеціальні Олімпіади)” [123, с. 522].

За О.Римар, “сучасні Паралімпійські ігри – це Олімпійські ігри для інвалідів, що проводять один раз на чотири роки у тій же країні, де і Олімпійські ігри з літніх і зимових видів спорту окремо” [126, с. 87].

Ю.А.Бріскін зазначає, що “літні Паралімпійські ігри – найбільші всесвітні комплексні змагання серед спортсменів з вадами зору та порушеннями опорно-рухового апарату з літніх паралімпійських видів спорту. Проводяться один раз на чотири роки з 1960 р., з 1988 р. – на тих самих спортивних спорудах, що й Ігри Олімпіад, одразу після завершення останніх” [14, с. 10]. Науковець вказує, що “зимові Паралімпійські ігри – комплексні змагання із зимових видів спорту серед спортсменів з вадами зору та порушеннями опорно-рухового апарату. Проводяться один раз на чотири роки з 1976 р., з 1992 р. – на тих самих спортивних спорудах, що і зимові Олімпійські ігри, одразу після завершення останніх” [14, с. 8].

За В.І.Мудріком, “Спеціальні Олімпіади – це змагання серед людей з різними розумовими вадами, які репрезентують національні програми Спеціальних Олімпіад” [100, с. 43]. Автор наголошує, що “основна мета Спеціальних Олімпіад – дати можливість людям із відхиленнями в розумовому розвитку стати повноправними членами, брати участь у житті, цим людям справедливих можливостей для демонстрації своїх здібностей в умовах спортивних змагань, а також інформувати громадськість про людей з розумовими вадами та особливими потребами” [100, с. 43].

Ю.А.Бріскін зазначає, що “ігри Спеціальних Олімпіад – найбільші комплексні змагання серед спортсменів із відхиленнями розумового розвитку. Включають офіційні та національно-популярні види спорту Спеціальних Олімпіад. Проводяться під керівництвом Міжнародної організації “Спеціальні

Олімпіади”. Розрізняють літні (проводяться з 1968 р.) та зимові (з 1977 р.) Ігри Спеціальних Олімпіад” [14, с. 8].

За Ю.А.Бріскіним, “Всесвітні ігри глухих – найбільші комплексні змагання серед спортсменів з утратою слуху понад 55 дБ. Розрізняють літні (проводяться з 1924 р.) та зимові (з 1949 р.) Всесвітні ігри глухих” [14, с. 8].

У ст. 13 Закону України “Про фізичну культуру і спорт” зазначено, що держава спрямовує зусилля на організацію занять фізичною культурою і спортом у системі безперервної реабілітації неповносправних. Держава стимулює цей процес через державні та громадські утворення: комітети, комісії, асоціації інвалідів, зокрема через громадську організацію Український центр фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”[51].

Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт” – спеціалізована установа, яка сприяє впровадженню державної політики з питань фізичної культури і спорту серед інвалідів на території України і здійснює свої повноваження як безпосередньо, так і через Кримський республіканський, обласні, Київський та Севастопольський міські центри фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”. Український центр фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт” створено згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.92 № 31 “Про Комплексну програму розв’язання проблем інвалідності” і віднесено до сфери управління Національного комітету спорту інвалідів України (Ю.А.Бріскін, 2006) [14, с. 20].

Завдання для студентів:

1. Розкрийте сутність понять “інвалід”, “інвалідність”.
2. Знайдіть на сайтах мережі Інтернет визначення понять “спорт інвалідів”, “рекреаційний спорт”, “спорт вищих досягнень інвалідів”.
3. Охарактеризуйте напрямки спорту вищих досягнень інвалідів: паралімпійський, дефлімпійський та спорт людей, які мають вади інтелектуального розвитку.

МОДУЛЬ II

МОНІТОРИНГ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ, ЩО НЕОБХІДНІ МАЙБУТНІМ ФАХІВЦЯМ З АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО РОБОТИ В ЦЕНТРАХ ІНВАСПОРТУ (ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ)

Змістовий модуль 2.1. Інваспорт у міжнародній олімпійській системі

Тестове завдання № 2.1.1

1. Коли були зроблені перші спроби залучення інвалідів до спорту?

- а) у ХІХ столітті;*
- б) у ХХ столітті;*
- в) у ХХІ столітті.*

2. В якому році у Берліні був заснований перший спортивний клуб для глухих?

- а) у 1924 році;*
- б) у 1888 році;*
- в) у 1948 році.*

3. З якого року Міжнародний спортивний комітет глухих кожні чотири роки проводить Всесвітні ігри глухих?

- а) з 1968 року;*
- б) з 1948 року;*
- в) з 1924 року.*

4. Що стало підґрунтям майбутніх Паралімпійських ігор?

- а) проведення змагань зі стрільби з лука за участю 16 паралізованих військовослужбовців;*
- б) проведення Всесвітніх ігор глухих;*
- в) проведення міжнародних спортивних ігор Спеціальної Олімпіади.*

5. В якому році були проведені перші міжнародні спортивні ігри Спеціальних Олімпіад?

- а) у 1924 році;
- б) у 1968 році;
- в) у 1948 році.

Тестове завдання № 2.1.2

1. В якій країні було проведено перші Сток-Мандевільські ігри?

- а) у Швеції;
- б) у Німеччині;
- в) у Великобританії.

2. Хто був ініціатором проведення перших міжнародних спортивних ігор

Спеціальних Олімпіад?

- а) Юніс Кеннеді-Шрайвер;
- б) Людвіг Гуттман;
- в) Ежен Рубен-Алке.

3. Кого рахують засновником паралімпійського спорту?

- а) Юніс Кеннеді-Шрайвер;
- б) Людвіга Гуттман;
- в) Ежена Рубен-Алке.

4. Хто був засновником і першим Президентом Міжнародного спортивного комітету глухих?

- а) Юніс Кеннеді-Шрайвер;
- б) Людвіг Гуттман;
- в) Ежен Рубен-Алке.

5. Яку назву мають Всесвітні ігри глухих?

- а) Дефлімпійські ігри;
- б) Паралімпійські ігри;
- в) Спеціальні Олімпіади.

Тестове завдання № 2.1.3

1. В якому році Міжнародна робоча група Всесвітньої федерації ветеранів війни підготувала установчі документи та створила Міжнародну спортивну організацію інвалідів?

- а) у 1978 році;*
- б) у 1964 році;*
- в) у 1993 році.*

2. Яку асоціацію було створено у листопаді 1978 року?

- а) Міжнародну спортивну організацію інвалідів;*
- б) Міжнародну спортивну асоціацію сліпих;*
- в) Міжнародну спортивну і рекреаційну асоціацію [осіб] з церебральним паралічем.*

3. В якому році було створено Міжнародну асоціацію сліпих?

- а) у 1981 році;*
- б) у 1993 році;*
- в) у 1978 році.*

4. З якою метою у березні 1982 року у Лейзені (Швейцарія) був створений Міжнародний координаційний комітет?

- а) для покращення роботи організацій, пов'язаних з розвитком інваспорту;*
- б) для проведення спортивних змагань;*
- в) для забезпечення участі спортсменів всіх нозологій інвалідності у змаганнях.*

5. В якому році була організована Міжнародна спортивна асоціація для осіб з розумовими вадами, яка нині має назву Міжнародної спортивної асоціації для осіб з вадами інтелекту?

- а) у 1993 році;*
- б) у 2000 році;*
- в) у 1986 році.*

Тестове завдання № 2.1.4

1. Спортсмени з якими ушкодженнями можуть приймати участь у Паралімпійських іграх?

- а) з порушеннями опорно-рухового апарату, дефектами зору;*
- б) з порушеннями опорно-рухового апарату, дефектами слуху та розумово відсталі;*
- в) з порушеннями опорно-рухового апарату.*

2. Спортсмени з якими ушкодженнями можуть приймати участь у Дефлімпійських іграх?

- а) з порушеннями опорно-рухового апарату;*
- б) з дефектами слуху;*
- в) з розумовою відсталістю.*

3. Спортсмени з якими ушкодженнями можуть приймати участь у Всесвітніх іграх під назвою “Спеціальна Олімпіада”?

- а) з порушеннями опорно-рухового апарату;*
- б) з дефектами слуху;*
- в) з розумовою відсталістю.*

4. Чим представлений адаптивний спорт у Міжнародному олімпійському русі?

- а) Паралімпійськими іграми, Дефлімпійськими іграми та іграми Спеціальних Олімпіад;*
- б) Паралімпійськими іграми;*
- в) Дефлімпійськими іграми та іграми Спеціальних Олімпіад.*

5. Як змінюються з кожним роком кількість країн-учасниць, кількість спортсменів-учасників та місця проведення Паралімпійських ігор, Дефлімпійських ігор та ігор Спеціальних Олімпіад?

- а) залишаються незмінними;*
- б) збільшуються;*
- в) зменшуються.*

Тестове завдання № 2.1.5

1. В якому році за рішенням Уряду України, були створені Український центр фізичної культури й спорту інвалідів “Інваспорт” і його 27 регіональних відділень, які разом забезпечують впровадження в життя державної політики з питань фізичної культури й спорту інвалідів в Україні?

- а) у 2000 році;*
- б) у 1991 році;*
- в) у 1993 році.*

2. В якому році було створено Всеукраїнську спортивну федерацію інвалідів з порушеннями опорно-рухового апарату?

- а) у 1992 році;*
- б) у 1993 році;*
- в) у 2000 році.*

3. В якому році було створено Всеукраїнську спортивну федерацію глухих?

- а) у 1992 році;*
- б) у 1993 році;*
- в) у 2000 році.*

4. В якому році було створено Всеукраїнську спортивну федерацію незрячих?

- а) у 1992 році;*
- б) у 1993 році;*
- в) у 2000 році.*

5. В якому році було створено Всеукраїнську спортивну федерацію інвалідів з відхиленнями розумового та фізичного розвитку?

- а) у 1992 році;*
- б) у 1993 році;*
- в) у 2000 році.*

Тестове завдання № 2.1.6

1. Паралімпійські ігри – це:

- а) найбільші комплексні змагання серед спортсменів з втратою слуху понад 55 дБ.;
- б) найбільші комплексні змагання серед спортсменів із відхиленнями розумового розвитку;
- в) найбільші всесвітні комплексні змагання серед спортсменів з вадами зору та порушеннями опорно-рухового апарату.

2. Дефлімпійські ігри – це:

- а) найбільші комплексні змагання серед спортсменів з втратою слуху понад 55 дБ.;
- б) найбільші комплексні змагання серед спортсменів із відхиленнями розумового розвитку;
- в) найбільші всесвітні комплексні змагання серед спортсменів з вадами зору та порушеннями опорно-рухового апарату .

3. Ігри Спеціальних Олімпіад – це:

- а) найбільші комплексні змагання серед спортсменів з втратою слуху понад 55 дБ.;
- б) найбільші комплексні змагання серед спортсменів із відхиленнями розумового розвитку;
- в) найбільші всесвітні комплексні змагання серед спортсменів з вадами зору та порушеннями опорно-рухового апарату.

4. Національний комітет спорту інвалідів в Україні – це:

- а) спеціалізована установа, яка сприяє впровадженню державної політики з питань фізичної культури і спорту серед інвалідів на території України і здійснює свої повноваження як безпосередньо, так і через Кримський республіканський, обласні, Київський та Севастопольський міські центри фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”;

б) громадський виконавчий орган з юридичним статусом, створений для матеріально-технічного забезпечення проведення Паралімпійських, Дефлімпійських ігор та Спеціальних Олімпіад;

в) носій паралімпійського руху в Україні і вищий орган, що координує діяльність громадського спортивного руху інвалідів, об'єднує національні Федерації спорту інвалідів з ураженнями зору, слуху, опорно-рухового апарату, розумовими відхиленнями.

5. Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт” – це:

а) спеціалізована установа, яка сприяє впровадженню державної політики з питань фізичної культури і спорту серед інвалідів на території України і здійснює свої повноваження як безпосередньо, так і через Кримський республіканський, обласні, Київський та Севастопольський міські центри фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”;

б) громадський виконавчий орган з юридичним статусом, створений для матеріально-технічного забезпечення проведення Паралімпійських, Дефлімпійських ігор та Спеціальних Олімпіад;

в) носій паралімпійського руху в Україні і вищий орган, що координує діяльність громадського спортивного руху інвалідів, об'єднує національні Федерації спорту інвалідів з ураженнями зору, слуху, опорно-рухового апарату, розумовими відхиленнями.

Тестове завдання № 2.1.7

1. Які міжнародні організації здійснюють керівництво спортивним рухом інвалідів і виступають суб'єктами інваспорту у Міжнародній Олімпійській системі?

а) Міжнародний паралімпійський комітет, Міжнародний дефлімпійський комітет;

б) Міжнародний паралімпійський комітет, Міжнародний дефлімпійський комітет, Міжнародна організація “Спеціальні Олімпіади”;

в) Міжнародний дефлімпійський комітет, Міжнародна організація “Спеціальні Олімпіади”.

2. Скільки спортивних федерацій за нозологіями входять до складу Національного комітету спорту інвалідів в Україні?

а) 5;

б) 3;

в) 4.

3. Хто очолює Національний олімпійський комітет в Україні?

а) С.Бубка;

б) О.Скугарєва;

в) В.Сушкевич.

4. Хто очолює Національний комітет спорту інвалідів в Україні?

а) О.Скугарєва;

б) В.Сушкевич;

в) С.Бубка.

5. Хто очолює Міжнародний паралімпійський комітет?

а) Жак Рогге;

б) Роберт Д.Стервард;

в) Філіп Кравен.

Тестове завдання № 2.1.8

1. Коли проводяться сучасні літні та зимові Паралімпійські ігри?

а) у роки проведення Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор;

б) наступного року після Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор;

в) передують Іграм Олімпіад та зимовим Олімпійським іграм.

2. Коли проводяться сучасні літні та зимові ігри Спеціальних Олімпіад?

а) наступного року після Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор;

б) передують Іграм Олімпіад та зимовим Олімпійським іграм;

в) у роки проведення Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор.

3. Коли проводяться сучасні літні та зимові Дефлімпійські ігри проводяться?

- а) передують Іграм Олімпіад та зимовим Олімпійським іграм;
- б) у роки проведення Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор;
- в) наступного року після Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор.

4. Яка послідовність проведення ігор олімпійського циклу?

а) літні Паралімпійські ігри; літні Дефлімпійські ігри; літні ігри Спеціальних Олімпіад; зимові Паралімпійські ігри; зимові Дефлімпійські ігри; зимові ігри Спеціальних Олімпіад;

б) літні Паралімпійські ігри; зимові Паралімпійські ігри; літні Дефлімпійські ігри; зимові Дефлімпійські ігри; літні ігри Спеціальних Олімпіад; зимові ігри Спеціальних Олімпіад;

в) літні Паралімпійські ігри; літні Дефлімпійські ігри; зимові ігри Спеціальних Олімпіад; зимові Паралімпійські ігри; зимові Дефлімпійські ігри; літні Всесвітні ігри Спеціальних Олімпіад.

5. Чи вважають спортивний рух інвалідів, або адаптивний спорт, складовою частиною сучасного Олімпійського руху, що поєднує організації, спортсменів та інших осіб, у тому числі людей з особливими потребами?

- а) не вважають;
- б) вважають;
- в) інша відповідь.

Тестове завдання № 2.1.9

1. В якому році з метою створення умов для реалізації державної політики у сфері зміцнення здоров'я населення України засобами фізичного виховання, фізичної культури і спорту та для задоволення потреб у поліпшенні здоров'я, фізичному та духовному розвитку, Указом Президента України було затверджено Цільову комплексну програму “Фізичне виховання – здоров'я нації”?

- а) у 1993 році;

б) у 2003 році;

в) у 1998 році.

2. В якому році був прийнятий Закон України де наголошено, що заняття фізичною культурою і спортом інвалідів є складовою частиною їх дозвілля, фізичної реабілітації та соціально-трудової адаптації?

а) у 1993 році;

б) у 2003 році;

в) у 1998 році.

3. У Законі України “Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні”(2000) зазначається, що паралімпійський рух в Україні, це:

а) “громадський рух, який базується на примусовому об'єднанні громадян, з метою сприяння соціальній реабілітації інвалідів і поліпшення їх фізичного стану”;

б) “громадський рух, який базується на добровільному об'єднанні громадян (головним чином інвалідів) та організацій з метою сприяння соціальній реабілітації інвалідів і поліпшення їх фізичного стану, що координується Національним комітетом спорту інвалідів України”;

в) “соціальний рух сучасної епохи, котрий, спираючись на концепцію олімпізму, охоплює світове суспільство у дусі взаємного визнання та співпраці, чесної та відкритої конкуренції, де понад усе стоїть особистість людини, її здібності та досягнення, без дискримінації за расовими, національними, політичними та економічними ознаками”.

4. В якому році в м. Євпаторія відкрито Національний центр паралімпійської і дефлімпійської підготовки та реабілітації інвалідів, створений у відповідності з Указом Президента України “Про розвиток та підтримку паралімпійського руху в Україні”?

а) у 1993 році;

б) у 1998 році;

в) у 2003 році.

5. Скільки регіональних центрів інвалідного спорту входить до розгалуженої інфраструктури системи “Інваспорт”?

а) 27 регіональних центрів;

б) 29 регіональних центрів;

в) 30 регіональних центрів.

Тестове завдання № 2.1.10

1. В якому році відбувся дебют самостійної збірної команди України на Дефлімпійських іграх?

а) у 1995 році;

б) у 1993 році;

в) у 1997 році.

2. Що є критерієм участі у Дефлімпійських іграх?

а) втрата слуху понад 60-70 Дб;

б) втрата слуху 70-80 Дб;

в) втрата слуху 55 Дб.

3. В якому році вперше програма Спеціальних Олімпіад України була представлена на ІХ іграх Спеціальних Олімпіад у Нью-Гейвені (США)?

а) у 1995 році;

б) у 1993 році;

в) у 1997 році.

4. З якого року українські спортсмени беруть участь у зимових іграх Спеціальних Олімпіад?

а) з 1993 року;

б) з 1997 року;

в) з 1995 року.

5. До яких із перерахованих змагань залучаються діти віком від 8 років і батьки?

а) Дефлімпійських ігор;

- б) Паралімпійських ігор;
- в) ігор Спеціальних Олімпіад.

Тестове завдання № 2.1.11

1. Об'єктом якого виду фізичної культури є людина з відхиленнями в стані здоров'я?

- а) об'єктом адаптивної фізичної культури;
- б) об'єктом фізичної реабілітації;
- в) об'єктом рекреації.

2. Забезпечення здатності інвалідів до реалізації способу життя людей, які нормально розвиваються – це:

- а) мета медицини;
- б) мета рекреації;
- в) мета реабілітації.

3. Для якого виду адаптивної фізичної культури характерним є відчуття потреби в активному відпочинку, в задоволенні від рухів, спілкування?

- а) для адаптивної фізичної реабілітації;
- б) для адаптивного фізичного виховання;
- в) для адаптивної рухової рекреації.

4. Які об'єктивно необхідні напрямки реабілітації інвалідів виділяють?

- а) трудовий, соціальний і психологічний;
- б) соціально-трудоий, соціально-побутовий і соціально-культурний;
- в) адаптивний, корекційний і реабілітаційний .

5. Для якого виду адаптивної фізичної культури характерним є відчуття потреби у прискореному і найефективнішому лікуванні?

- а) для адаптивної фізичної реабілітації;
- б) для адаптивного фізичного виховання;
- в) для адаптивної рухової рекреації.

Тестове завдання № 2.1.12

1. Сутнісну основу якого процесу складає змагальна діяльність і цілеспрямована підготовка до неї, досягнення максимальних адаптаційно-компенсаторних можливостей на доступному біологічному рівні, вдосконалення індивідуальної спортивної техніки за рахунок функцій, що підлягають збереженню?

- а) адаптивного фізичного виховання;*
- б) адаптивної фізичної культури;*
- в) адаптивного спорту.*

2. Як розглядається у адаптивному спорті підготовка до змагань?

- а) як рухова активність;*
- б) як лікарсько-педагогічний процес;*
- в) як фізична підготовленість.*

3. Для чого властиве оптимальне співвідношення задіяних лікувальних і педагогічних засобів, що забезпечують реалізацію фізичного, інтелектуального, емоційно-психічного потенціалу спортсмена-інваліда та задовольняють естетичні, етичні, духовні потреби, прагнення до фізичного вдосконалення?

- а) рухової активності;*
- б) лікарсько-педагогічного процесу;*
- в) фізичної підготовленості.*

4. Метою чого є формування спортивної культури інваліда, залучення його до суспільно-історичного досвіду у певній сфері, освоєння мобілізаційних, технологічних, інтелектуальних і інших цінностей фізичної культури?

- а) метою адаптивного фізичного виховання;*
- б) метою адаптивної фізичної культури;*
- в) метою адаптивного спорту.*

5. З якого моменту повинне починатися адаптивне фізичне виховання особистості?

- а) з моменту народження дитини;
- б) з моменту виявлення тієї або іншої патології;
- в) з моменту народження дитини або з моменту виявлення тієї або іншої патології.

Тестове завдання № 2.1.13

1. Раптова інвалідність у якому віці зазвичай супроводжується комплексами психічної неповноцінності, характеризується тривогою, втратою впевненості в собі, пасивністю, самоізолюваністю, або навпаки – егоцентризмом, агресивністю, а часом і антисоціальними установками?

- а) у підлітковому віці;
- б) у зрілому віці;
- в) у юнацькому віці.

2. Чий аномальний розвиток завжди супроводжується погіршенням моторних функцій, вторинними порушеннями в руховій і психічній сферах?

- а) аномальний розвиток дітей;
- б) аномальний розвиток дорослих;
- в) аномальний розвиток людей старшого віку.

3. На скільки часу відстають діти з аномальним розвитком від своїх здорових однолітків за рівнем фізичного розвитку і фізичної підготовленості?

- а) на 4-5 років і більше;
- б) не більше, ніж на 2 роки;
- в) на 1-3 роки і більше.

4. У дітей з якими вадами через незворотну поразку ЦНС фізичний і психічний розвиток протікає на дефектній основі, при цьому недорозвиненими виявляються не тільки нервово-психічні, але і соматичні функції (серцево-судинна система, кишково-шлунковий тракт), кісткова, м'язова, ендокринна, сенсорні системи, вищі психічні функції: мова, мислення, увага, пам'ять, емоції?

- а) у дітей з розумовою відсталістю;

- б) у дітей з фізичними вадами;
- в) у дітей з психічними вадами.

4. Для дітей з якими ушкодженнями властиві множинні рухові розлади, зокрема гіпертонус м'язів, розвиток контрактур, порушення координації рухів, атрофія м'язів?

- а) з наслідками втрати слуху;
- б) з наслідками дитячого церебрального паралічу;
- в) з наслідками втрати зору.

5. Для дітей з якими ушкодженнями характерні порушення точності рухів, статичної і динамічної рівноваги, просторового орієнтування, здібності засвоювати заданий ритм рухів?

- а) рухової активності;
- б) зору;
- в) слуху.

Тестове завдання № 2.1.14

1. У процесі чого у людей з відхиленнями стану здоров'я формуються спеціальні знання, життєво і професійно необхідні рухові уміння і навички; розвиваються основні фізичні і психічні якості; підвищуються функціональні можливості різних органів і систем; розвиваються, зберігаються і використовуються у новій якості тілесно-рухові характеристики, що залишилися у особи?

- а) адаптивного фізичного виховання;
- б) адаптивної фізичної культури;
- в) адаптивної фізичної реабілітації.

2. Який із компонентів (видів) адаптивної фізичної культури задовольняє потреби осіб з відхиленнями стану здоров'я в ризику, підвищеній напрузі, потреби випробувати себе в незвичайних, екстремальних умовах, об'єктивно і суб'єктивно небезпечних для здоров'я і навіть для життя?

- а) адаптивна рухова рекреація;

- б) адаптивна фізична реабілітація;
- в) екстремальні види рухової активності.

3. Який із компонентів (видів) адаптивної фізичної культури задовольняє потреби осіб з відхиленнями стану здоров'я в їх підготовці до життя, побутової і трудової діяльності; у формуванні позитивного і активного ставлення до адаптивної фізичної культури?

- а) адаптивне фізичне виховання;
- б) адаптивна фізична культура;
- в) фізична реабілітація.

4. Який із компонентів (видів) адаптивної фізичної культури задовольняє потреби осіб з відхиленнями стану здоров'я в самоактуалізації, в максимально можливій самореалізації своїх здібностей, зіставленні їх із здібностями інших людей?

- а) адаптивна рухова рекреація;
- б) адаптивний спорт;
- в) адаптивне фізичне виховання.

5. Який із компонентів (видів) адаптивної фізичної культури задовольняє потреби осіб з відхиленнями стану здоров'я у відпочинку, розвагах, цікавому проведенні дозвілля, зміні виду діяльності?

- а) адаптивне фізичне виховання;
- б) адаптивний спорт;
- в) адаптивна рухова рекреація.

Змістовий модуль 2.2. Фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова робота в центрах інваспорту

Тестове завдання № 2.2.1

1. Яка із організацій систематично проводить фізкультурно-оздоровчу, спортивну, медико-реабілітаційну та навчально-методичну роботу з розвитку інвалідного спорту в Україні?

- а) Український центр фізичної культури інвалідів “Інваспорт”;*
- б) Національний олімпійський комітет;*
- в) Національний комітет спорту інвалідів в Україні.*

2. Чийм завданням є залучення неповносправних осіб до занять фізичною культурою і спортом?

- а) спеціальних навчально-реабілітаційних центрів;*
- б) центрів інваспорту;*
- в) установ спеціальної середньої та професійної освіти.*

3. З кожним роком кількісні показники щодо проведення фізкультурно-спортивних заходів та учасників цих заходів:

- а) збільшуються;*
- б) залишаються незмінними;*
- в) зменшуються.*

4. До якої категорії завдань відносяться ті, що безпосередньо залежать від нозології та обумовлених нею функціональних в тому числі рухових порушень?

- а) до загальних завдань;*
- б) до корекційних завдань;*
- в) до специфічних завдань.*

5. До якої категорії завдань відноситься одне із основних – оптимізація функціонального стану організму, підвищення рівня здоров'я?

- а) до загальних завдань;*

- б) до корекційних завдань;
- в) до специфічних завдань.

Тестове завдання № 2.2.2

1. Діяльність фахівців з якими особами вимагає від них не тільки глибоких знань у галузі адаптивної фізичної культури, але і особливих особистих якостей: доброзичливості, терпіння, співчуття, пошани?

- а) діяльність фахівців з особами похилого віку;
- б) діяльність фахівців з особами, які мають відхилення стану здоров'я;
- в) діяльність фахівців з особами, які мають психічні хвороби.

2. Хто проводить групові і індивідуальні заняття з інвалідами і особами, що мають відхилення стану здоров'я, всіх вікових і нозологічних груп за направленням лікаря або установи Державної служби медико-соціальної експертизи?

- а) інструктор-методист з адаптивної фізичної культури;
- б) лікар-реабілітолог;
- в) тренер-викладач з адаптивної фізичної культури.

3. Хто організовує методичну роботу освітніх і інших установ, що здійснюють діяльність щодо адаптивної фізичної культури з інвалідами і особами, що мають відхилення стану здоров'я, усіх вікових і нозологічних груп з метою створення реальних можливостей для їхньої інтеграції в суспільстві?

- а) інструктор-методист з адаптивної фізичної культури;
- б) тренер-викладач з адаптивної фізичної культури;
- в) лікар-реабілітолог.

4. Хто сприяє соціалізації інвалідів і осіб, що мають відхилення стану здоров'я, усіх вікових і нозологічних груп, розширенню їхнього світогляду, кола їхнього спілкування у процесі навчально-тренувальної і змагальної діяльності, формуванню загальної культури і фізичної культури особистості, максимальному саморозвитку і самовдосконаленню тих, що займаються, шляхом розробки програм для їх індивідуальних занять?

- а) інструктор-методист з адаптивної фізичної культури;
- б) тренер-викладач з адаптивної фізичної культури;
- в) лікар-реабілітолог.

5. *Хто здійснює зв'язки з освітніми установами спортивної спрямованості і установами спорту, а також здійснює просвітницьку роботу у галузі адаптивної фізичної культури серед батьків, членів сім'ї, працівників, тих, хто займається, педагогічних працівників, із залученням відповідних фахівців?*

- а) лікар-реабілітолог;
- б) тренер-викладач з адаптивної фізичної культури;
- в) інструктор-методист з адаптивної фізичної культури.

Тестове завдання № 2.2.3

1. *Хто організовує активний відпочинок інвалідів і осіб, що мають відхилення стану здоров'я, у режимі робочого дня, навчального і позанавчального часу установ, а також організовує і проводить за участі працівників установи, батьків (осіб, що їх замінюють), членів сім'ї тих, хто займається, фізкультурно-оздоровчі свята, змагання, дні здоров'я і інші заходи розважального і оздоровчого характеру?*

- а) інструктор-методист з адаптивної фізичної культури;
- б) тренер-викладач з адаптивної фізичної культури;
- в) лікар-реабілітолог.

2. *Хто здійснює поетапний контроль підготовленості інвалідів і осіб, що мають відхилення стану здоров'я, усіх вікових і нозологічних груп і на його основі проводить корекцію цього процесу?*

- а) інструктор-методист з адаптивної фізичної культури;
- б) тренер-викладач з адаптивної фізичної культури;
- в) лікар-реабілітолог.

3. *Хто надає пропозиції керівництву установи щодо підвищення кваліфікації у галузі адаптивної фізичної культури тренерів-викладачів і*

інструкторів-методистів з адаптивної фізичної культури, інших фахівців установи?

- а) тренер-викладач з адаптивної фізичної культури;*
- б) лікар-реабілітолог;*
- в) інструктор-методист з адаптивної фізичної культури.*

4. Хто проводить відбір і спортивну орієнтацію найперспективніших для подальшого спортивного вдосконалення інвалідів і осіб, що мають відхилення стану здоров'я, усіх вікових і нозологічних груп?

- а) тренер-викладач з адаптивної фізичної культури;*
- б) лікар-реабілітолог;*
- в) інструктор-методист з адаптивної фізичної культури.*

5. Хто аналізує індивідуальні програми реабілітації і початкові дані фізичної підготовленості інвалідів і осіб, що мають відхилення стану здоров'я, усіх вікових і нозологічних груп, і на основі цього комплектує групи для занять з урахуванням основного дефекту і психофізичного стану тих, хто займається, складає план і підбирає найефективніші методики проведення занять?

- а) інструктор-методист з адаптивної фізичної культури;*
- б) тренер-викладач з адаптивної фізичної культури;*
- в) лікар-реабілітолог.*

Тестове завдання № 2.2.4

1. Який із методів комплексного розвитку фізичних якостей та координаційних здібностей осіб з обмеженими можливостями є ефективним?

- а) повторний метод;*
- б) ігровий метод;*
- в) змагальний метод.*

2. Який відсоток часу, на думку В.Д.Чепіка, в фізкультурно-оздоровчих заняттях підлітків повинні займати рухливі ігри?

- а) 100%;*
- б) 80%;*

в) 60%.

3. Який відсоток часу, на думку В.Д.Чепіка, в рекреаційних заняттях розумово відсталих школярів повинні займати рухливі ігри?

а) 100%;

б) 80%;

в) 60%.

4. Як розглядається загальна силова підготовка, спрямована на розвиток всіх м'язових груп?

а) як базовий рівень силових якостей та формування компенсаторних механізмів;

б) як базовий рівень силових якостей;

в) як формування компенсаторних механізмів, що застосовуються до певного виду діяльності (професійної, побутової, спортивної).

5. Як розглядається спеціальна силова підготовка, спрямована на розвиток силових якостей?

а) як базовий рівень силових якостей та формування компенсаторних механізмів;

б) як базовий рівень силових якостей;

в) як формування компенсаторних механізмів, що застосовуються до певного виду діяльності (професійної, побутової, спортивної).

Тестове завдання № 2.2.5

1. Які методи використовують для розвитку м'язової сили?

а) методи максимальних, повторних, динамічних, ізометричних, ізокінетичних зусиль, “ударний” метод і метод електростимуляції;

б) повторний, змагальний, ігровий, варіативний, сенсорний методи;

в) рівномірний, поперединний, повторний, інтервальний, змагальний, ігровий методи.

2. Які методи використовують для розвитку швидкості?

- а) методи максимальних, повторних, динамічних, ізометричних, ізокінетичних зусиль, “ударний” метод і метод електростимуляції;
- б) повторний, змагальний, ігровий, варіативний, сенсорний методи;
- в) рівномірний, поперемінний, повторний, інтервальний, змагальний, ігровий методи .

3. Які методи використовують для розвитку витривалості?

- а) методи максимальних, повторних, динамічних, ізометричних, ізокінетичних зусиль, “ударний” метод і метод електростимуляції;
- б) повторний, змагальний, ігровий, варіативний, сенсорний методи;
- в) рівномірний, поперемінний, повторний, інтервальний, змагальний, ігровий методи.

4. Який метод використовують для розвитку гнучкості?

- а) метод використання динамічних активних і пасивних вправ, статистичних і комбінованих вправ;
- б) “ударний” метод і метод електростимуляції;
- в) повторний метод.

5. Які методи використовують з метою розвитку фізичних якостей у осіб з обмеженими функціональними можливостями?

- а) комбіновані методи;
- б) ті методи, що і у здорових людей;
- в) інша відповідь.

Тестове завдання № 2.2.6

1. Які фізичні якості забезпечують можливість здійснювати рухові дії з мінімальною втратою часу?

- а) силові якості;
- б) координаційні якості;
- в) швидкісні якості.

2. Що потрібно враховувати в процесі планування засобів і методів розвитку швидкості неповносправних осіб?

а) первинний дефект, стан опорно-рухового апарату, збереженість сенсорних систем і психічних функцій;

б) психічний стан;

в) стан опорно-рухового апарату.

3. Як визначають загальну витривалість неповносправних осіб?

а) як здатність тривалий час виконувати роботу помірної та заданої інтенсивності, долати втому;

б) як здатність тривалий час виконувати роботу помірної інтенсивності;

в) як здатність виконувати роботу заданої інтенсивності, долати втому.

4. Як визначають спеціальну витривалість неповносправних осіб?

а) як здатність тривалий час виконувати роботу помірної та заданої інтенсивності, долати втому;

б) як здатність тривалий час виконувати роботу помірної інтенсивності;

в) як здатність виконувати роботу заданої інтенсивності, долати втому.

5. Яка витривалість складає основу розвитку інших фізичних якостей і є частиною базової підготовки спортсменів в адаптивному спорті?

а) загальна витривалість;

б) спеціальна витривалість;

в) загальна та спеціальна витривалість.

Тестове завдання № 2.2.7

1. Розвиток яких здібностей є важливою складовою частиною освітнього процесу з фізичного виховання спеціальних (корекційних) шкіл, що формує фонд рухових умінь і навичок, як основу розвитку інших фізичних якостей неповносправних?

а) швидкісних якостей;

б) координаційних якостей;

в) силових якостей.

2. Чи використовують у адаптивній фізичній культурі ті самі засоби, що й у фізичній культурі і спорті?

- а) ні;
- б) так;
- в) інша відповідь.

3. Чим визначається вибір засобів проведення фізкультурно-оздоровчого заняття з неповносправними?

- а) завданнями навчального процесу, функціональними спроможностями учня, матеріально-технічним забезпеченням, необхідними умовами безпеки;
- б) завданнями навчального процесу;
- в) матеріально-технічним забезпеченням.

4. Які завдання адаптивного фізичного виховання вирішуються проведенням рухливих ігор та естафет, котрі мають за мету реальний цікавий для учня результат, нагороду?

- а) вестибулярне тренування;
- б) формування мотивації, цілеспрямованості;
- в) розвиток м'язової сили.

5. Які із засобів адаптивного фізичного виховання володіють високим оздоровчим і виховним потенціалом?

- а) спортивні ігри;
- б) танці;
- в) рухливі ігри.

Тестове завдання № 2.2.8

1. Які спортивні ігри та єдиноборства використовуються в адаптивному спорті для людей з вадами слуху?

- а) бадмінтон, баскетбол, боротьба вільна і греко-римська, боулінг, волейбол, гольф, дзюдо, бочче, теніс, футбол, хокей, хокей з м'ячем, шашки, шахи;
- б) боротьба вільна і класична, голбол, дзюдо, роллінгбол, торбол, шашки, шахи і шахова композиція;

в) бадмінтон, баскетбол, боулінг, волейбол, гандбол, гольф, футбол, софтбол, теніс, хокей на підлозі, бочче, настільний теніс.

2. Які спортивні ігри та єдиноборства використовуються в адаптивному спорті для людей з вадами зору?

а) бадмінтон, баскетбол, боротьба вільна і греко-римська, боулінг, волейбол, гольф, дзюдо, бочче, теніс, футбол, хокей, хокей з м'ячем, шашки, шахи;

б) боротьба вільна і класична, голбол, дзюдо, роллінгбол, торбол, шашки, шахи і шахова композиція;

в) бадмінтон, баскетбол, боулінг, волейбол, гандбол, гольф, футбол, софтбол, теніс, хокей на підлозі, бочче, настільний теніс.

3. Які спортивні ігри та єдиноборства використовуються в адаптивному спорті для людей з відхиленнями у розумовому розвитку?

а) бадмінтон, баскетбол, боротьба вільна і греко-римська, боулінг, волейбол, гольф, дзюдо, бочче, теніс, футбол, хокей, хокей з м'ячем, шашки, шахи;

б) боротьба вільна і класична, голбол, дзюдо, роллінгбол, торбол, шашки, шахи і шахова композиція;

в) бадмінтон, баскетбол, боулінг, волейбол, гандбол, гольф, футбол, софтбол, теніс, хокей на підлозі, бочче, настільний теніс.

4. Які спортивні ігри та єдиноборства використовуються в адаптивному спорті для людей з вадами опорно-рухового апарату?

а) бадмінтон, баскетбол (на візках), волейбол (сидячи), теніс, футбол, шашки шахи;

б) бадмінтон, баскетбол, боротьба вільна і греко-римська, боулінг, волейбол, гольф, дзюдо, бочче, теніс, футбол, хокей, хокей з м'ячем, шашки, шахи;

в) боротьба вільна і класична, голбол, дзюдо, роллінгбол, торбол, шашки, шахи і шахова композиція.

5. Які засоби адаптивного фізичного виховання вирішують розвиток здатності концентрувати увагу?

- а) ритмічна гімнастика, аеробіка, фітнес, танці;*
- б) сюжетні ігри та естафети, що мають інтригу в розвитку сюжету;*
- в) атлетизм, елементи важкої атлетики, елементи гімнастики.*

Тестове завдання № 2.2.9

1. Мета якої із форм фізкультурних занять оптимізувати перехід організму від сну до активної життєдіяльності?

- а) уроку;*
- б) фізкультпаузи;*
- в) ранкової гігієнічної гімнастики.*

2. Яка основна форма організації занять у навчальному процесі, котра характеризується суворо визначеним обсягом навчально-виховної роботи і порядком її виконання в межах означеного часу?

- а) урок;*
- б) фізкультпауза;*
- в) ранкова гігієнічна гімнастика.*

3. Як називають короточасну зміну діяльності у вигляді фізичних вправ, що має велике значення при тривалих змушених позах?

- а) урок;*
- б) фізкультпауза;*
- в) ранкова гігієнічна гімнастика.*

4. Як називають форму спортивних занять, при яких перемога і особисті здобутки не важливі, а перевага надається самій насолоді від руху?

- а) рекреаційне заняття;*
- б) динамічна перерва;*
- в) рекреаційний спорт.*

5. Як називають один із способів гарно провести час, отримати насолоду від руху та радість від спілкування з друзями?

- а) рекреаційне заняття;
- б) динамічна перерва;
- в) рекреаційний спорт.

Тестове завдання № 2.2.10

1. Що потрібно врахувати під час організації рекреаційних занять?

- а) вік учасників;
- б) вік учасників та їх функціональні можливості;
- в) функціональні можливості учасників.

2. Чи можуть бути на рекреаційних заняттях переможці і переможені?

- а) так;
- б) ні;
- в) інша відповідь.

3. Чи потрібно залучати волонтерів, плануючи рекреаційне заняття?

- а) так;
- б) ні;
- в) інша відповідь.

4. Чи поділяється рекреаційне заняття на частини (вступну, основну, заключну)?

- а) ні;
- б) так;
- в) інша відповідь.

5. Що потрібно скласти перед початком рекреаційного заняття?

- а) орієнтовний план заняття;
- б) чіткий план заняття;
- в) план заняття.

Тестове завдання № 2.2.11

1. Яку підготовку повинні пройти перед початком занять спортом усі неповносправні особи?

- а) за програмою відновлювального тренування;*
- б) за корекційно-реабілітаційною програмою;*
- в) за підготовчою програмою.*

2. Що є однією із сучасних форм відновлення особистого і соціального статусу інвалідів, де відбувається їх залучення до активних занять спортом?

- а) самостійні заняття;*
- б) тренування;*
- в) табори активної реабілітації.*

3. Які завдання вирішуються у межах корекційно-реабілітаційної програми?

- а) загальні, корекційні та спеціальні завдання;*
- б) загальні завдання;*
- в) корекційні завдання.*

4. Залежно від чого конкретизуються завдання корекційно-реабілітаційної програми?

- а) від нозології;*
- б) від нозологічно та індивідуально детермінованих рухових спроможностей;*
- в) від рухових спроможностей.*

5. В якому році в Україні вперше було впроваджено досвід організації таборів активної реабілітації?

- а) у 1993 році;*
- б) у 1998 році;*
- в) у 1992 році.*

Тестове завдання № 2.2.12

1. Яку кількість осіб з особливими потребами охоплено різними формами фізкультурно-реабілітаційної і спортивної роботи?

- а) 52 тисячі інвалідів;*
- б) 40 тисяч інвалідів;*
- в) 45 тисяч інвалідів.*

2. Скільки видів спорту культивується серед неповносправних з вадами слуху :

- а) 20 видів спорту;*
- б) 26 видів спорту;*
- в) 17 видів спорту.*

3. Скільки видів спорту культивується серед неповносправних з вадами зору?

- а) 20 видів спорту;*
- б) 26 видів спорту;*
- в) 17 видів спорту.*

4. Скільки видів спорту культивується серед неповносправних з вадами розумового і фізичного розвитку?

- а) 20 видів спорту;*
- б) 26 видів спорту;*
- в) 17 видів спорту.*

5. Скільки видів спорту культивується серед неповносправних з ураженнями опорно-рухового апарату?

- а) 20 видів спорту;*
- б) 26 видів спорту;*
- в) 17 видів спорту.*

Тестове завдання № 2.2.13

1. Який вид спорту найбільш популярний серед неповносправних?

- а) настільний теніс;*

- б) футбол;
- в) легка атлетика.

2. Проведення яких заходів регіональними центрами “Інваспорт” має на меті, перш за все, реабілітацію інвалідів, адаптацію їх у сучасне суспільство і, як наслідок, їх відбір для подальших занять фізичною культурою і спортом?

- а) масових фізкультурно-спортивних та реабілітаційно-оздоровчих заходів;
- б) спартакіади серед дітей-інвалідів “Повір у себе” ;
- в) рекреаційних ігор.

3. Які із загальних методів використовуються у адаптивному фізичному вихованні?

- а) репродуктивний та проблемний;
- б) репродуктивний, проблемний, ігровий;
- в) проблемний та ігровий.

4. Чи потребують неповносправні особи специфічного оснащення та інвентарю відповідно до нозології?

- а) ні;
- б) так;
- в) інша відповідь.

5. Чи відповідає матеріально-технічне забезпечення довго- і короткостроковим завданням навчального процесу?

- а) так;
- б) ні;
- в) інша відповідь.

Тестове завдання №2.2.14

1. Яке матеріально-технічне забезпечення використовується у адаптивному фізичному вихованні?

- а) загального і спеціального призначення;
- б) загального призначення;

в) спеціального призначення (відповідно до нозологій інвалідності).

2. Для спілкування людей з якими вадами у 1963 році розроблено міжнародну пальцеву абетку?

- а) з вадами зору;
- б) з вадами слуху;
- в) з розумовою відсталістю.

3. Чи існує класифікація спортсменів за умови участі у Паралімпійських іграх?

- а) ні;
- б) так;
- в) інша відповідь.

4. Як розрізняють загальну класифікацію спортсменів за умови участі у Паралімпійських іграх?

а) за специфікою виду спорту – класифікації спортсменів, що проводяться з використанням комбінації медичних та функціональних критеріїв;

б) за специфікою виду спорту – класифікації спортсменів, що проводяться з використанням комбінації медичних і функціональних критеріїв та нозологією захворювання.

в) за нозологією захворювання, відповідно до критеріїв міжнародних організацій інваспорту.

5. Як розрізняють функціональну класифікацію спортсменів за умови участі у Паралімпійських іграх?

а) за специфікою виду спорту – класифікації спортсменів, що проводяться з використанням комбінації медичних та функціональних критеріїв;

б) за специфікою виду спорту – класифікації спортсменів, що проводяться з використанням комбінації медичних і функціональних критеріїв та нозологією захворювання.

в) за нозологією захворювання, відповідно до критеріїв міжнародних організацій інваспорту .

Відповіді студента

(прізвище, ім'я, по батькові)

Змістовий модуль 2.1. Інваспорт у міжнародній олімпійській системі

Тестове завдання № 2.1.1		Тестове завдання № 2.1.2	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання № 2.1.3		Тестове завдання № 2.1.4	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання № 2.1.5		Тестове завдання № 2.1.6	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання № 2.1.7		Тестове завдання № 2.1.8	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	

Тестове завдання № 2.1.9		Тестове завдання № 2.1.10	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання № 2.1.11		Тестове завдання № 2.1.12	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання № 2.1.13		Тестове завдання № 2.1.14	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	

Змістовий модуль 2.2. Фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова робота в центрах інваспорту

Тестове завдання № 2.2.1		Тестове завдання № 2.2.2	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання № 2.2.3		Тестове завдання № 2.2.4	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	

Тестове завдання № 2.2.5		Тестове завдання № 2.2.6	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання № 2.2.7		Тестове завдання № 2.2.8	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання № 2.2.9		Тестове завдання № 2.2.10	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання № 2.2.11		Тестове завдання № 2.2.12	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання № 2.2.13		Тестове завдання № 2.2.14	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарян Р. Н. Физическое воспитание слепых и слабовидящих школьников в режиме дня / Р. Н. Азарян. – М. : ВОС, 1987. – 115 с.
2. Антоненко О. В. Формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до роботи в сучасній загальноосвітній школі / О. В. Антоненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Х., 2006. – № 10. – С. 79-81.
3. Антропова Л. В. Теоретические основы формирования готовности учителя к педагогической деятельности в адаптивной школе [монографія] / Л. В. Антропова. – М. : Изд-во МПГУ “Прометей”, 2002. – 244 с.
4. Афонина Е. В. Двигательная активность как фактор повышения качества жизни спортсменов с повреждением опорно-двигательного аппарата / Е. В. Афонина // Проблемы совершенствования олимпийского движения, физической культуры и спорта в Сибири : материалы региональной науч.-прак. конф. молодых ученых, аспирантов и студентов. – Омск : Сибирский государственный университет физической культуры и спорта, 2003. – С. 181-183.
5. Бабій І. М. Корекція рухової сфери глухих підлітків швидкісно-силовими вправами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.03 “Корекційна педагогіка” / І. М. Бабій. – К., 2002. – 17 с.
6. Бальсевич В. К. Физическая культура для всех и для каждого / В. К. Бальсевич. – М. : Физкультура и спорт, 1988. – 208 с.
7. Башкирова М. М. Социальные и педагогические аспекты развития физической культуры и спорта инвалидов за рубежом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. М. Башкирова – М., 2000. – 187 с.
8. Бегидова Т. П. Основы адаптивной физической культуры : [учебн. пособие] / Т. П. Бегидова. – М. : Физкультура и спорт, 2007. – 192 с.

9. Белов В. И. Формирование готовности студентов факультета физической культуры к оздоровительной деятельности / В. И. Белов // Теория и практика физической культуры. – 2006. – № 4. – С. 22-25.
10. Большая медицинская энциклопедия / под ред. Б. В. Петровского : в 30 т. – 3-е изд. – М. : Изд-во “Сов. энцикл.”, 1978. – Т. 8. – 528 с.
11. Бондар В. І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці : [метод. посіб.] / В. І. Бондар. – К. : Наш час, 2005. – 176 с.
12. Брехман И. И. Валеология – наука о здоровье / И. И. Брехман. – 2-е изд., доп., перераб. – М. : Физкультура и спорт, 1990. – 208 с.
13. Бріскін Ю. А. Базова термінологія інваспорту / Ю. А. Бріскін // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 19. – С. 3-8.
14. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів : [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] / Ю. А. Бріскін. – К. : Олімпійська література, 2006. – 263 с.
15. Бріскін Ю. А. Теоретико-методичні основи спорту інвалідів як складової міжнародного олімпійського руху : дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01 / Бріскін Юрій Аркадійович. – Львів, 2007. – 459 с.
16. Брянкин С. В. Структура и функции современного спорта / С. В. Брянкин. – М. : МОГИФК, 1983. – 84 с.
17. Булич Е. Г. Валеология. Теоретичні основи валеології : [навч. посіб.] / Е. Г. Булич, І. В. Муравов. – К. : ІЗМН, 1997. – 224 с.
18. Быков В. С. Актуализация физического самовоспитания школьников (Теоретико-методологический аспект) / В. С. Быков // Здоровье и физические упражнения : сб. статей. – Тюмень, 2000. – С.113-119.
19. Быковская Е. Ю. Адаптивная онтогенетическая гимнастика для физической терапии детского церебрального паралича / Е. Ю. Быковская, Ю. Г. Жуковский // Адаптивная физическая культура. – 2006. – № 4. – С. 35-36.

20. Валеологічна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищому педагогічному навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / О. І. Міхеєнко. – Одеса, 2004. – 21 с.
21. Великий тлумачний словник сучасної української мови [укл. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. : ВТФ Перун, 2001. – 1440 с.
22. Вергун-Безлейкіна І. Рекреаційні ігри та забави для дітей з церебральним паралічем : [навчально-методичний посібник] / І. Вергун-Безлейкіна. – Львів., 2006. – 40 с.
23. Визитей Н. Н. Физическая культура и спорт как социальное явление : Философские очерки / Н. Н. Визитей. – Кишинев : Штиница, 1986. – 164 с.
24. Визитей Н. Н. Физическая культура личности / Н. Н. Визитей. – М. : Физкультура и спорт, 1989. – 280 с.
25. Выдрин В. М. Культура, физическая культура, спорт / В. М. Выдрин // Спорт в современном обществе. – М. : ФиС, 1980. – С. 3-45.
26. Выдрин В. М. Неспециальное (непрофессиональное) физкультурное образование / В. М. Выдрин // Теория и практика физической культуры. – 1995. – №5-6. – С. 15-17.
27. Выдрин В. М. Физическая культура студентов вузов : [учебное пособие] / В. М. Выдрин, Б. К. Зыков, А. В. Лотоненко. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1991. – 128 с.
28. Выдрин В. М. Осмысление интегративной сущности физической культуры – магистральный путь формирования ее теории / В. М. Выдрин, Ю. Ф. Курамшин, Ю. М. Николаев // Теория и практика физической культуры. – 1996. – №5. – С.59-62.
29. Герасимчук А. Ю. Теоретичні підходи до методики формування потреб до занять фізичною культурою і спортом студентів педагогічних вузів /

- А. Ю. Герасимчук, І. В. Українець // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2005. – Вип. 8. – С.72-73.
30. Герцик М. С. Вступ до спеціальностей галузі “Фізичне виховання і спорт” : [навч. посіб.] / М. С. Герцик, О. М. Вацеба. – Вид. 3-тє, випр. і допов. – Х. : ОВС, 2004. – 240 с.
31. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
32. Грабовець І. В. Самоосвіта як інтегруюча детермінанта самореалізації молодих фахівців у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціол. наук : спец. 22.00.04 “Спеціальні та галузеві соціології” / І. В. Грабовець. – К., 2004. – 18 с.
33. Григоренко Л. В. Формирование готовности студентов педвуза к профессиональной деятельности в процессе самостоятельной работы : дис... канд. пед. наук : 13.00.01 / Л. В. Григоренко. – Кривой Рог, 1991. – 162 с.
34. Григорьев В. И. Неспециальное физкультурное образование студентов вузов Санкт-Петербурга как объект социально-педагогического исследования: антропологический, социально-педагогический и организационный аспекты / В. И. Григорьев // Проблемы физкультурного образования учащейся молодежи на рубеже XXI века : сб. науч. тр. / под ред. и. о. проф. В. И. Григорьева. – Спб. : СПбГАФК им. П. Ф. Лесгафта, 1999. – С. 16-36.
35. Гурінович Х. Є. Фізичний стан глухих дітей молодшого шкільного віку та його корекція засобами фізичного виховання : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Гурінович Христина Євгенівна. – Львів, 2006. – 214 с.
36. Давиденко Е. В. Адаптивное физическое воспитание в системе специального отделения вуза / Е. В. Давиденко, И. И. Вржесневский,

- С. Г. Сесюнин // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. – ХГАДИ (ХХПИ). – Х., 2003. – № 1. – С. 90-94.
37. Деминский А. Ц. Основы теории и методики физического воспитания / А. Ц. Деминский. – Донецк : Донеччина, 1995. – 520 с.
38. Деминский А. Ц. Основы теории физической культуры / А. Ц. Деминский. – Донецк : Доминанта, 1996. – 328 с.
39. Державні вимоги до системи фізичного виховання дітей, учнівської і студентської молоді // Фізичне виховання в школі. – 1999. – № 3. – С. 29-32.
40. Десятов Т. А. Сучасне наукове бачення неперервної професійної освіти : стратегія розвитку в масштабах геополітичних регіонів / Т. А. Десятов // Неперервна професійна освіта : теорія і практика. – 2002. – № 2. – С. 9-23.
41. Добрынина Л. А. Адаптивное физическое воспитание глухих дошкольников на основе развития координационных способностей : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки оздоровительной и адаптивной физической культуры” / Л. А. Добрынина. – Хабаровск, 2002. – 24 с.
42. Дудічка С. Розвиток фізичної культури і спорту серед інвалідів // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними: збірник наукових статей з проблем фізичного виховання і спорту та фізичної реабілітації неповносправних. – Львів : “Ахіл”, 2003. – Вип.1. – С. 35-38.
43. Евсеев С. П. Адаптивная физическая культура (цель, содержание, место в системе знаний о человеке) / С. П. Евсеев // Теория и практика физической культуры. – 1998. – №1. – С. 2-7.
44. Евсеев С. П. К проблеме равных прав в адаптивной физической культуре / С. П. Евсеев, И. Цвок // Адаптивная физическая культура. – 2003. – № 1. – С. 2.

45. Евсеев С. П. Адаптивная физическая культура : [учеб. пособие для высш. и сред. проф. учебн. завед] / С. П. Евсеев, Л. В. Шапкина. – М. : Советский спорт, 2000. – 240 с.
46. Евстафьев Б. В. Анализ основных понятий в теории физической культуры / Б. В. Евстафьев. – Л. : Изд-во ВДКИФК, 1985. – 95 с.
47. Ємельянова Н. Л. Підготовка майбутніх вихователів до роботи над засвоєнням старшими дошкільниками народознавчої лексики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Ємельянова Наталія Леонідівна. – Одеса, 2003. – 20 с.
48. Жиленкова В. П. Адаптивный спорт для лиц с поражением опорно-двигательного аппарата : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Жиленкова Валентина Павловна. – М. : РГБ, 2003. – 238 с.
49. Журавлева Е. А. К проблеме формирования профессиональной готовности специалиста культуры / Е. А. Журавлева // Специалист культуры XXI века : профессионализм, творчество, духовность : материалы межвуз. научн.-практ. конф. кафедры педагогики и психологии. – М. : МГУКИ, 2001. – С. 111-113.
50. Зав'ялова Б. В. Рекреаційні заняття як форма організації початкової підготовки у паралімпійському спорті / Б. В. Зав'ялова, О. Б. Федорович // Тези доповідей ІХ Міжнародного наукового конгресу “Олімпійський спорт і спорт для всіх”. – К., 2005. – С. 510.
51. Закон України “Про фізичну культуру і спорт”. – К., 1994. – 22 с.
52. Захаров Н. Н. Профессиональная ориентация школьников / Н. Н. Захаров. – М. : Просвещение, 1988. – 270 с.
53. Зволинская Н. Н. Повышение квалификации в контексте идеи непрерывного физкультурного образования : методологический аспект, тенденции, практическое воплощение / Н. Н. Зволинская, В. И. Маслов // Теория и практика физической культуры. – 2001. – № 12. – С. 15-17.

54. Зволинська Н. Н. Путь к идеалу высшего физкультурного образования / Н. Н. Зволинська, В. И. Маслов // Теория и практика физической культуры. – 1994. – № 3-4. – С. 2-8.
55. Зотова Ф. Р. К вопросу о современных тенденциях развития спорта / Ф. Р. Зотова, А. С. Чинкин // Теория и практика физической культуры. – 2001. – № 2. – С. 39-42.
56. Ивлев В. И. О некоторых аспектах формирования современных взглядов на систему спорта / В. И. Ивлев // Теория и практика физической культуры. – 1997. – № 4. – С. 60-61.
57. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. І. Іванова. – К., 2007. – 199 с.
58. Іващенко В. П. Теорія і методика фізичного виховання : [підручник]. Ч. 1. / В. П. Іващенко, О. П. Безкопильний. – Черкаси : Видавництво ЦНТЕІ, 2006. – 420 с.
59. Казин Э. М. Основы индивидуального здоровья человека : Введение в общую и прикладную валеологию : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / Э. М. Казин, Н. Г. Блинова, Н. А. Литвинова. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 192 с.
60. Карабанов А. Г. Корекція фізичних недоліків глухих школярів у процесі фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 “Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / А. Г. Карабанов. – Луцьк, 1999. – 16 с.
61. Карпова І. Б. Фізична культура та формування здорового способу життя : [навч. посіб.] / І. Б. Карпова, В. Л. Корчинський, А. В. Зотов – К. : КНЕУ, 2005. – 104 с.

62. Карпюк Р. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання : теорія та методика [монографія] / Роман Петрович Карпюк. – Луцьк : ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2008. – 504 с.
63. Карпюк Р. П. Професійне самовдосконалення майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання / Р. П. Карпюк // Проблеми педагогічних технологій. – 2008. – № 1 (38). – С. 207-212.
64. Карпюк Р. П. Підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання як педагогічна проблема / Р. П. Карпюк // Наукові записки : [зб. наук. ст.]. Серія педагогічні та історичні науки / укл. : П. В. Дмитренко, Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Вип. LXVIII (68). - С. 91-101.
65. Карпюк Р. П. Термінологія вищої фізкультурної освіти з напрямку “Адаптивне фізичне виховання” : [навч. посіб.] / Р. П. Карпюк, Л. П. Сущенко. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2008. – 112 с.
66. Картава Ю. А. Корекція психофізичного розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями зору засобами ритміки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / Картава Юлія Анатоліївна. – К., 2006. – 242 с.
67. Климова В. И. Человек и его здоровье / В. И. Климова. – М. : Знание, 1985. – 192 с.
68. Климова Г. П. Освіта як феномен цивілізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філософ. наук : спец. 09.00.03 / Г. П. Климова. – Х., 1997. – 39 с.
69. Ковиліна В. Г. Корекція рухових якостей дітей середнього дошкільного віку з порушеннями зору : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.03 “Корекційна педагогіка” / В. Г. Ковиліна. – Одеса, 2004. – 21 с.
70. Колишкін О. В. Корекція рухових порушень дітей старшого шкільного віку з розладами слуху засобами адаптивного фізичного виховання : дис.

- ... канд. пед. наук : 13.00.03 / Колишкін Олександр Володимирович. – Суми, 2004. – 247 с.
71. Комплексная реабилитация инвалидов : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / [Т. В. Зозуля, Е. Г. Свистунова, В. В. Чешихина и др.] ; под ред. Т. В. Зозули. – М. : Издательский центр “Академия”, 2005. – 304 с.
72. Кондаков И. В. Самосознание культуры на рубеже тысячелетий / И. В. Кондаков // *Общественные науки и современность*. – 2001. – № 4. – С. 138-149.
73. Кононенко Б. И. Большой толковый словарь по культурологии / Б. И. Кононенко – М. : ООО “Изд-во АСТ”, 2003. – 512 с.
74. Конькова Р. В. Подготовка преподавателя физической культуры в классическом университете : дис... канд. пед. наук: 13.00.08 / Р. В. Конькова. – М. : РГБ, 2003. – 215 с.
75. Коропецька О. М. Психолого-педагогічні умови ефективного міжособового спілкування вчителя і підлітка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / О. М. Коропецька. – К., 1997. – 16 с.
76. Костенко М. П. Законодавче та нормативно-правове забезпечення розвитку спорту вищих досягнень в Україні / М. П. Костенко, В. П. Карленко, А. В. Домашенко та ін. // *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту: зб. наук. праць* / Гол. ред. В. О. Дрюков. – К. : Наук. світ, 2003. – С.12-19.
77. Котова Е. В. К вопросу о современном состоянии профессиональной подготовки учителя физической культуры / Е. В. Котова // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наукова моногр.* / за редакцією проф. С. С. Єрмакова. – Х., 2007. – № 6. – 310 с.

78. Криличенко О. В. Корекція витривалості школярів з вадами зору засобами фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.03 “Корекційна педагогіка” / О. В. Криличенко. – Одеса, 2007. – 20 с.
79. Культура и культурология : Словарь / сост. и ред. А. И. Кравченко. – М. : Академ. проект; Екатеринбург : Деловая книга, 2003. – 928 с.
80. Курчаба Т. Соціальні проблеми розвитку фізкультурно-оздоровчої і спортивної роботи з інвалідами у Львівській області / Т. Курчаба, О. Бас, А. Вовканич // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними : збірник наукових статей з проблем фізичного виховання і спорту та фізичної реабілітації неповносправних. – Львів : “Ахіл”, 2003. – Вип.1. – С.63-66.
81. Кучевский В. Б. Спорт как совокупность общественных отношений / В. Б. Кучевский // Теория и практика физической культуры. – 1972. – № 9. – С. 5-8.
82. Лекції з історії світової та вітчизняної культури : [навч. видання] / за заг. ред. А. В. Яртия, С. М. Фендрика, С. О. Черепанової – Львів : Світ, 1994. – 496 с.
83. Линенко А. Ф. Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / А. Ф. Линенко. – К., 1996. – 403 с.
84. Линець М. М. Основні напрямки оптимізації технічної підготовки спортсменів з церебральним паралічем / М. М. Линець, А. В. Передерій // Спортивна наука України. – 2006. – № 2 (3). – С. 24-29.
85. Лікарчук І. Л. Професійно-технічна освіта України : історичний шлях і перспективи : [монографія] / І. Л. Лікарчук. – К. : Педагогіка, 1999. – 288 с.
86. Лопухова Т. Диагноз качества подготовки специалиста / Т. Лопухова // Высшее образование в России. – 2001. – № 4. – С. 28-34.

87. Лубышева Л. И. Современный ценностный потенциал физической культуры и спорта и пути его освоения обществом и личностью / Л. И. Лубышева // Теория и практика физической культуры. – 1997. – № 6. – С. 10-15.
88. Луговая О. М. Педагогические условия формирования профессиональной готовности специалистов по социальной работе с военнослужащими и членами их семей (на материалах Ставропольского края) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Луговая Ольга Михайловна. – Ставрополь, 2004. – 192 с.
89. Ляхова І. М. Теоретико-методичні основи корекції рухової сфери дітей зі зниженим слухом засобами фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.03 “Корекційна педагогіка” / І. М. Ляхова. – К., 2006. – 42 с.
90. Магин В. А. Контекст модернизации высшего профессионального физкультурного образования / В. А. Магин // Теория и практика физической культуры. – 2005. – № 4. – С. 39-41.
91. Магльований А. В. Динаміка показників функціонального стану стрільців з лука – інвалідів / А. В. Магльований, О. Б. Кунинець, Л. В. Стрельбицький, О. О. Новицький // Спортивна наука України. – 2006. – № 2 (3). – С. 21-23.
92. Маслов В. И. Многоуровневая структура физкультурного образования – очередной указ или особая общественная необходимость / В. И. Маслов, Н. Н. Зволинская // Теория и практика физической культуры. – 1994. – № 12. – С. 2-8.
93. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры : [учебник для институтов физ. культуры] / Л. П. Матвеев. – М. : ФиС, 1991 – 543 с.
94. Межуев В. М. Культура как философская проблема / В. М. Межуев // Вопр. философии. – 1982. – № 10. – С. 42-53.

95. Мерзлікіна О. А. Корекція фізичних вад підлітків 15-17 років з церебральним паралічем засобами фізичного виховання : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Мерзлікіна Ольга Анатоліївна. – Вінниця, 2002. – 199 с.
96. Мога М. Д. Корекція рухових порушень у дітей дошкільного віку з дитячим церебральним паралічем : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.03 “Корекційна педагогіка” / М. Д. Мога. – Одеса, 2007. – 20 с.
97. Мудрік В. І. Історичні особливості виникнення деяких назв міжнародних організацій спорту інвалідів / В. І.Мудрік // Спортивна наука України. – 2006. – № 2(3). – С. 10-12.
98. Мудрік В. І. Міжнародний спортивний рух інвалідів. (Перше, скорочене видання) / В. І. Мудрік. – К. : “Нора-прінт”, 2001. – 39 с.
99. Мудрік В. І. Міжнародні засади формування соціально-правового ставлення до умов життя, реабілітації й спорту інвалідів / В. І. Мудрік // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними: Збірник наукових статей з проблем фізичного виховання і спорту та фізичної реабілітації неповносправних. – Львів : “Кварт”, 2005. – С. 34-42.
100. Мудрік В. І. Спеціальні Олімпіади. Special Olympics / В. І. Мудрік. – К. : “Нора-прінт”, 2001. – 42 с.
101. Нагірний Ю. П. Фахова підготовка інженерів : діяльнісний підхід / Ю. П. Нагірний. – Львів : ІНВП “Електрон”, 1999. – 310 с.
102. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Освіта. – 2002. – № 26. – С. 2-4.
103. Немкин В. В. Адаптивная физическая культура в реабилитации детей с ограниченными возможностями в условиях Кольского Заполярья : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. В. Немкин. – СПб. : РГБ, 2007. – 166 с.
104. Ничкало Н. Г. Професійно-технічній освіті – державну політику та науково-педагогічне забезпечення / Н. Г. Ничкало // Нові технології

- навчання : науково-методичний збірник. – К. : ІСДО, 1995. – Вип. 15. – С. 9-18.
105. Новий тлумачний словник української мови : у трьох томах. – К. : Видавництво “Аконіт”, 2001. – Т. 2. – 320 с.
106. Ноур А. М. Актуальні проблеми удосконалення системи фізкультурної освіти в Україні / А. М. Ноур, Р. Я. Левін, Г. Г. Ярошенко // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції “Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні” / За ред. В. І. Завацького, Ю. М. Шкрєбтія. – Київ-Луцьк : Вежа, 1996. – С. 72-77.
107. Ожегов С. И. Словарь русского языка : Ок. 57000 слов / С.И.Ожегов ; [ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю.Шведовой]. – М. : Русский язык, 1986. – 797 с.
108. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М. : Советская Энциклопедия, 1964. – 900 с.
109. Озолина Е. “Адаптивная физическая активность” как новая дисциплина в семействе спортивных наук / Е. Озолина, В. Дмитриев, Н. Рубцова // Наука в олимпийском спорте. – 2002. – № 2. – С. 97-105.
110. Павленко С. М. Системный подход к изучению проблемы нозологии и концепция о саногенезе / С. М. Павленко // Сов. мед. – № 10. – 1980. – С. 94 – 100.
111. Папуша В. Г. Методика фізичного виховання школярів : форми, зміст, організація / В. Г. Папуша – Тернопіль : Підручники і посібники, 2006. – 192 с.
112. Паршук С. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Паршук Світлана Миколаївна. – Одеса, 2006. – 222 с.
113. Педагогика и психология высшей школы : учеб. пособие для студентов и аспирантов вузов / [М. В. Буланова-Топоркова, А. В. Духавнева,

- Л. Д. Столяренко и др.]. – [2-е. изд., доп. и перераб.]. – Ростов н/Д : Феникс, 2002. – 543 с.
114. Педагогическая энциклопедия : в 4 т. : Т. 2. / [ред. И. А. Каиров, Ф. Н. Петров]. – М. : Сов. энциклоп., 1968. – 879 с.
115. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [І. О. Бартенєва; І. М. Богданова, І. В. Бужина та ін.]. – Одеса : ПДПУ імені К. Д. Ушинського, 2002. – 344 с.
116. Педагогічний словник / [за ред. М. Д. Ярмаченка]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
117. Платонов В. Н. Адаптация в спорте / В. Н. Платонов. – К. : Здоровье, 1988. – 216 с.
118. Платонов К. К. Краткий словарь системы психологических понятий : [учеб. пособие для учеб. завед. профтехобразования] / К. К. Платонов. – М. : Высш. шк., 1984. – 174 с.
119. Положення про Центр інвалідного спорту Волині (нова редакція). – Луцьк, 2004. – 4 с.
120. Пономарев Н. И. Феномен игры и спорт / Н. И. Пономарев // Теория и практика физической культуры. – 1972. – № 8. – С. 5-9.
121. Правовий захист осіб з функціональними обмеженнями : збірка нормативних документів / за ред. О. Й. Дем'янюка. – Луцьк : РВЦ ЛІРоЛ, 2008. – 214 с.
122. Приступа Е. Особенности системы спортивных соревнований инвалидов / Е. Приступа // Наука в олимпийском спорте : специальный выпуск. – 2002. – № 2. – С. 14-19.
123. Приступа Є. Н. Напрями і тенденції розвитку спорту вищих досягнень інвалідів / Є. Н. Приступа // Тези доповідей ІХ Міжнародного наукового конгресу “Олімпійський спорт і спорт для всіх”. – К., 2005. – С. 522.
124. Професійна освіта : словник-навчальний посібник / [за ред. Н. Г. Ничкало]. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.

125. Психология : Словарь / [под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского]. – М. : Просвещение, 1990. – 494 с.
126. Римар О. Загальна характеристика організації та проведення Паралімпійських ігор (1960-2000 роки) / О. Римар // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2001. – № 4. – С. 87-89.
127. Силантьєв Д. О. Корекція фізичного розвитку слабозорих дітей засобами плавання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.03 “Корекційна педагогіка” / Д. О. Силантьєв. – К., 2001. – 19 с.
128. Сколімовський Т. Підготовка фахівців для інвалідного спорту у вищих закладах освіти Польщі / Т. Сколімовський, Є. Приступа, Є. Болах // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 6 : У 2-х т. – Львів : Вид. дім “Панорама”, 2002. – Т.2. – С.569-571.
129. Скумин В. А. Культура здоровья – фундаментальная наука о человеке / В. А. Скумин. – Новочебоксарск : ТЕРОС, 1995. – 132 с.
130. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. – К. : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1995. – 966 с.
131. Советский энциклопедический словарь / [гл. ред. А. М. Прохоров]. – 4-е изд. – М. : Сов. энциклопедия, 1986. – 1600 с.
132. Справочник работника физической культуры и спорта : нормативные, правовые и программно-методические документы, практический опыт., рекомендации / [авт.-сост. А. В. Царик]. – М. : Сов. спорт, 2002. – 700 с.
133. Сундетова У. Ш. Высшее образование и перспективы развития сферы физической культуры, спорта и туризма / У. Ш. Сундетова, А. Р. Баймурзин // Теория и практика физической культуры. – 2004. – № 9. – С. 47-49.
134. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : [монографія] /

- Людмила Петрівна Сущенко. – Запоріжжя : Запорізький державний університет, 2003. – 442 с.
135. Теория и организация адаптивной физической культуры : [учеб.] : в 2 т. / под общ. ред. проф. С. П. Евсеева. – изд. 2-е, испр. и доп. – М. : Советский спорт, 2005.
- Т. 1. Введение в специальность. История, организация и общая характеристика адаптивной физической культуры. – 296 с.
136. Теорія і методика фізичного виховання : [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] : у 2 т. / за ред. Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2008.
- Т. 1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. – 391 с.
137. Теорія і методика фізичного виховання : [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] : у 2 т. / за ред. Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2008.
- Т. 2. Методика фізичного виховання різних груп населення. – 367 с.
138. Турбовской Я.С. Каким быть будущему учителю. Концепция высшего профессионального педагогического образования / Я. С. Турбовской // Шк. технологии. – 2003.– № 2. – С. 44-53.
139. Федорович О. Методичне забезпечення проведення занять рекреаційним спортом з неповносправними різних нозологій / О. Федорович // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними : збірник наукових статей з проблем фізичного виховання і спорту та фізичної реабілітації неповносправних. – Львів : “Ахіл”, 2003. – Вип.1.– С. 87-88.
140. Физическая культура студентов : [учебник] / под ред. В. И. Ильинича. – М. : Гардарики, 1999. – 448 с.
141. Физическая культура. Теоретический курс : учебное пособие / [Д. Н. Давиденко, А. Х. Касимиро Андухар, В. А. Ананьев и др.]. – СПб. : НИИ Химии СПбГУ, 1999. – 250 с.

142. Физическое воспитание / под ред. В. А. Головина. – М. : Высшая школа, 1983. – 391 с.
143. Холодов Ж. К. Теория и методика физического воспитания и спорта : [учебное пособие] / Ж. К. Холодов, В. С. Кузнецов. – М. : Академия, 2000. – 480 с.
144. Цвук И. Организационно-педагогические и правовые условия спортивной деятельности в адаптивной физической культуре : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Цвук Игорь. – М. : РГБ, 2003. – 142 с.
145. Чайковський М. Є. Соціально-педагогічні умови реабілітації студентів з особливими потребами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 / М. Є. Чайковський. – К., 2006. – 20 с.
146. Чернов К. Л. Актуальные аспекты теории спортивных соревнований / К. Л. Чернов. – М. : Малаховка, 1984. – 50 с.
147. Чичикин В. Профессиональная готовность и ее измерение / В. Чичикин // Человек в мире спорта : новые идеи, технологии, перспективы : тез. докл. междунар. конгр. – М., 1998. – Т. 2. – С. 491-492.
148. Чудна Р. Стан і актуальні питання галузі фізичного виховання неповносправних в Україні / Р. Чудна // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2002. – №4. – С. 62-66.
149. Чудна Р. В. Теорія адаптивного фізичного виховання / Р. В. Чудна. – К. : Наукова думка, 2003. – 270 с.
150. Шамардіна Г. Новий підхід до розгляду структури фізичної культури / Г. Шамардіна, Н. Долбишева // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2002. – № 2-3. – С. 19-23.
151. Шапкова Л. В. Характеристика субъекта педагогической деятельности в адаптивной физической культуре / Л. В. Шапкова // Адаптивная физическая культура. – 2002. – № 1. – С. 16-20.
152. Шелкова Л. Н. Адаптивное физическое воспитание студентов с последствием детского церебрального паралича на основе развития

моторно-психических реакций : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 /

Шелкова Людмила Николаевна. – М. : РГБ, 2003. – 170 с.

153. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: [підручник для студентів вищих навч. закладів] / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2004. – Ч. 1. – 272с.
154. Энциклопедия профессионального образования : в 3 т. [под ред. С. Я. Батышева]. – М. : АПО, 1999. – Т.2. – 440 с.